

FFI-RAPPORT

20/01573

En kartlegging av studier på personell i forsvarssektoren publisert i perioden 1990-2018

Nina Rones
Kari Røren Strand
Maria Fleischer Fauske
Thea Aspestrand Bjerke

En kartlegging av studier på personell i forsvarssektoren publisert i perioden 1990–2018

Nina Rones
Kari Røren Strand
Maria Fleischer Fauske
Thea Aspestrand Bjerke

Emneord

Personell

FFI-rapport

20/01573

Prosjektnummer

1466

Elektronisk ISBN

978-82-464-3281-6

Engelsk tittel

A survey of studies on personnel in the defence sector published in the period 1990–2018.

Godkjenner

Sverre Kvalvik, *forskningsleder*

Espen Berg-Knudsen, *forsknings sjef*

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskreven signatur.

Opphavsrett

© Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Publikasjonen kan siteres fritt med kildehenvisning.

Sammendrag

De to siste tiårene har personellområdet i forsvarssektoren gjennomgått en utvikling og modernisering. Det har kommet flere stortingsmeldinger som omhandler personell spesielt, og alle har etterspurt forskningsbasert kunnskap. Denne rapporten kartlegger forskning og studier som er publisert i perioden mellom 1990 og august 2018 og som omhandler personell i norsk forsvarssektor. En slik oversikt over eksisterende personellforskning vil blant annet vise hvilke temaer det er forsket mye på, og peke på kunnskapshull. Vår studie kan være til hjelp i utformingen av en framtidig forsknings- og utviklingsstrategi og dessuten være et viktig kunnskapsgrunnlag for ny politikk. Oppsummeringen vil også være nyttig for både forskere og beslutningstakere som ønsker å identifisere forskning innenfor utvalgte temaer.

Vi har benyttet en systematisk kartleggingsprosedyre for å identifisere relevant litteratur. Litteraturen vi har funnet, er samlet og systematisert i en database. Her har vi merket hver enkelt referanse med publikasjonstype, ansvarlig forskningsinstitusjon, datainnsamlingsmetode, i tillegg til hvilken personellgruppe og hvilke team det var forsket på. På denne måten har vi gjort litteraturen lettere tilgjengelig for både beslutningstakere og forskere.

I denne rapporten har vi sett nærmere på publikasjonstypene forskningsrapporter og tidsskriftsartikler. Vi fant forskning spesielt innenfor tre kategorier. Det var studier av helsen til mannlige militært personell og deres fysiske form, studier av hva som fremmer eller hemmer kvinners inntog i Forsvaret og studier innenfor prestasjon, læring og pedagogikk. Etter hvert som både Forsvaret og personellområdet utvikles, vil noe av kunnskapen foreldes. Derfor er det viktig fortsatt å ha fokus på de områdene vi har identifisert forskning innenfor.

Vi har identifisert noen kunnskapshull gjennom denne kartleggingen. Vi finner for eksempel lite eller ingen forskning på militære kvinners psykiske og fysiske helse, ernæringsbehov, skadeforebygging eller effekt av trening. Videre finner vi lite eller ingen forskning på sivile, reservister, eldre, etnisitet, seksuell legning (LGBT), etikk, religion og tro i Forsvaret, kompetansemangfold, læring og trening av militær kjernekompetanse, forsvarsfamilier, personell- og arbeidsøkonomi og interaksjonen mellom mennesker og teknologi. Vår liste over områder med lite eller ingen forskning er på ingen måte uttømmende. Den vil være farget av vår kunnskap om feltet selv om den er basert på en omfattende gjennomgang av litteraturen, internasjonal forskning på militært personell og gjeldende politiske dokumenter.

Summary

In the last two decades, the Armed Forces personnel area has undergone development and modernization. Several white papers have been issued to deal with personnel issues, and all of them have sought research-based knowledge. In this report, we map research and studies published in the period 1990–2018 that deal with personnel in the Norwegian defence sector. Such an overview of existing personnel research will, among other things, highlight the topics where research exists, as well as the topics in which there are few or no studies. This overview can help to formulate future research and development strategy. It will also be useful for researchers and policy makers in identifying existing research.

We used a three-step mapping procedure to identify relevant literature. In step 1, we used academic databases to identify published and indexed literature. In step 2, we used the literature lists from the literature identified in step 1 to find studies that for various reasons had not been indexed in the academic databases. In step 3, we used Google Scholar's citation search to look up who had cited the publications we had found in steps 1 and 2. In addition, we actively searched the websites of a number of institutions we knew had conducted research on the Norwegian Armed Forces.

The literature we found is collected and systematized in a Zotero database. Here we have marked each reference with publication type, responsible research institution, data collection method and which teams were researched. In this way, we have made the literature more accessible to both decision makers and other researchers.

In this report, we present an overview of the identified research reports, journal articles, and doctoral degrees. We found research especially within three categories. First, several studies dealt with the physical and mental health of young male military personnel, as well as their physical condition or fitness level. Second, many studies sought to identify factors that promoted or inhibited women's entry into the Armed Forces. Third, we found many studies that discussed pedagogies and how to achieve performance and learning.

Concerning knowledge gaps, we found little or no research on the health, physical condition, or fitness level of military women and older military men, or on their nutritional needs, injury prevention, and the effect of exercise. Furthermore, we found little or no research on civilians, reservists, ethnicity, sexual orientation (LGBT), ethics, religion, or beliefs in the Armed Forces. We found no studies that discussed diversity of competence, the learning and training of military core competence (e.g. marksmanship), defence families, personnel and work economics, or the interaction between people and technology. Our list of areas with little or no research is by no means exhaustive, and it is probably colored by our knowledge of the field, even though it is based on a comprehensive review of the literature from the period, international research on military personnel, and current political documents.

Innhold

Sammendrag	3
Summary	4
Forord	6
1 Innledning	7
1.1 Bakgrunn og formål	7
1.2 Avgrensninger	7
2 Kartlegging av forskningslitteraturen	9
2.1 Tretrinns kartleggingsprosedyre	10
2.2 Validering og leting på institusjoners nettsider	11
2.3 Oppdateringssøk	12
3 Databasen	15
4 Oversikt over forskningslitteraturen	17
4.1 Type forskningspublikasjoner	17
4.2 Forskningsrapporter	17
4.3 Forskningsartikler	27
4.4 Doktorgrader	40
4.5 Oppsummering	47
5 Diskusjon og veien videre	49
5.1 Temaer vi finner forskning på	49
5.2 Temaer vi finner lite eller ingen forskning på	52
5.3 Politiske dokumenter	54
5.4 Veien videre	55
Forkortelser	56
Referanser	58

Forord

Bakgrunnen for denne rapporten er at Forsvarsdepartementet ønsket en oversikt over eksisterende forskning på personell i norsk forsvarssektor. En slik oversikt vil blant annet vise hvilke temaer det er forsket mye på, og hvilke temaer det er få eller ingen studier som belyser. Vi har samlet den identifiserte litteraturen i en database, slik at det er lett for både beslutningstakere og andre forskere å finne studiene som er utført på de ulike temaene.

Vi startet arbeidet i forvaltningsoppdraget «Metastudie av HR-forskning i forsvarssektoren», og vi slutførte det i prosjektet «Tverrfaglig forskning på kompetanse, personell og økonomi i forsvarssektoren».

Vi vil rette en stor takk til Nina Riege ved Forsvarshøgskolens (FHS) bibliotek, Anders Sookermy (FHS) og Trond Svela Sand (Research & Consulting) for nyttige innspill og diskusjoner i den innledende delen av arbeidet.

Kjeller, 15. mai 2020

Maria Fleischer Fauske
Nina Rones
Kari Røren Strand

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

De to siste tiårene har personellområdet i forsvarssektoren gjennomgått en utvikling og modernisering. I denne perioden har stortingsmeldingene *Økt rekruttering av kvinner til Forsvaret (St.meld. nr. 36 (2006–2007))*, «*Fra vernepliktig til veteran*» *Om ivaretagelse av personell før, under og etter deltakelse i utenlandsoperasjoner (St.meld. nr. 34 (2008–2009))* og *Kompetanse for en ny tid (Meld. St. 14 (2012–2013))* kommet ut, og alle tre har etterspurt forskningsbasert kunnskap om personellet i forsvarssektoren.

I denne studien har vi fremskaffet en oversikt over de studiene som allerede eksisterer på personell i norsk forsvarssektor. En slik oversikt over eksisterende personellforskning vil blant annet vise hvilke temaer det er forsket mye på, og hvilke temaer det er få eller ingen studier som belyser. På denne måten kan den litteraturstudien være et viktig kunnskapsgrunnlag for utforming av ny politikk samt være til hjelp for utforming av en fremtidig forskning- og utviklingsstrategi innenfor personellområdet. En slik oppsummering vil også være nyttig for både forskere og beslutningstakere for å identifisere forskning innenfor utvalgte temaer.

Vi har samlet litteraturen vi har funnet i en database som gjør det lettere for både beslutningstakere og andre forskere å finne studiene som er utført på de ulike temaene. I det følgende vil vi beskrive hvordan vi har løst dette oppdraget og presentere en oversikt over den forskningen vi har funnet. Databasen er åpent tilgjengelig for alle, og finnes på en lenke:

https://www.zotero.org/groups/2225428/ffi_hr-samling/library

I denne rapporten er det et stort antall forkortelser. Disse har vi ikke skrevet ut fortløpende i teksten, men alle er definert i en liste over forkortelser.

1.2 Avgrensninger

For å kunne lage en oversikt over forskning på personell i norsk forsvarssektor måtte vi først definere hva som skulle telle som forskning. I praksis betydde dette at vi måtte bestemme hvilken type litteratur som skulle inngå i oversikten. Videre bestemte vi hvilket tidsrom for publisering vi skulle inkludere, og vi måtte avgjøre hvor vi skulle sette de faglige og tematiske grensene.

Vi valgte å ta med litteratur fra alle fagfelt som er publisert i tidsrommet 1990–2018, og som studerer de levende menneskene i norsk forsvarssektor, inkludert deres kultur, tankesett, diskurser, narrativer og ideologier. Studier som ser på dokumenter og resultater av menneskenes

arbeid og tanker, for eksempel styrings- og forvaltningsprosedyrer, strategier, doktriner, og lignende, har vi utelatt.¹

Men hva er forskning? Ofte beskrives forskning som en prosess hvor man gjennom systematisk arbeid kan frembringe ny kunnskap og økt viten² som resultat. Begrepene forskning og vitenskap brukes ofte om hverandre. Ifølge Store norske leksikon er resultater av forskning vitenskapelige dersom prosedyrer for god forskning er fulgt, hvilket blant annet betyr at resultatene må ha fremkommet gjennom bruk av en systematisk metode.

Ifølge Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) sin definisjon av forskning må aktiviteten «inneholde noe nytt, være kreativ, ha usikkerhet knyttet til resultatet, være systematisk og kunne overføres og/eller reproduseres». Testing, utredninger, konsulentvirksomhet og rutinemessig innsamling av data faller for eksempel utenfor OECDs definisjon av forskning (se OECDs Frascati-manual³).

Som følge av at forskningen skal kunne overføres og reproduseres, er tilgjengeliggjøring i form av publisering et sentralt krav til forskning. Rapporteringsinstruksen⁴ beskriver de norske myndighetenes krav til vitenskapelige publikasjoner i helseforetakene, forsknings- og kompetansesentre utenfor spesialisthelsetjenesten, instituttsektoren og universitets- og høyskolesektoren. Ifølge rapporteringsinstruksen er det fire krav til en vitenskapelig publikasjon, der samtlige må være oppfylt. Publikasjonen må:

- presentere ny innsikt,
- være i en form som gjør resultatene etterprøvbare eller anvendelige i ny forskning,
- være i et språk og ha en distribusjon som gjør den tilgjengelig for de fleste forskere som kan ha interesse av den, og
- være i en publiseringskanal (tidsskrift, serie, bokutgiver, nettsted) med rutiner for fagfelleevaluering.

I Norge er det Norsk senter for forskningsdata (NSD) som har ansvar for godkjenning av vitenskapelige publiseringer. I følge NSDs kriterier (som er basert på OECDs Frascati-manual og kriteriene fra norske myndigheter) skal en vitenskapelig publiseringskanal ha rutiner for ekstern fagfelleevaluering. I tillegg er det et krav at kanalen ikke er lokal. Det betyr at det skal være en spredning av forfatterens institusjonelle tilknytning, slik at ingen enkelt institusjon står for mer enn 2/3 av publiseringene i kanalen over tid.

Formelt sett er det kun litteratur som er utgitt i kanaler godkjent av NSD som kan defineres som vitenskapelige publikasjoner. Det vil i praksis si at alle studier utgitt i rapportform faller utenfor, fordi de ikke har vært utsatt for ekstern fagfelleevaluering. Store deler av de studiene som er bestilt

¹ Dette betyr for eksempel at vi har inkludert studier som ser på hvilke krefter og tankesett som er i spill når menneskene utvikler doktriner, mens vi har utelatt studier som studerer de skrevne doktrinene.

² <https://snl.no/forskning>

³ <http://www.oecd.org/sti/inno/frascati-manual.htm>

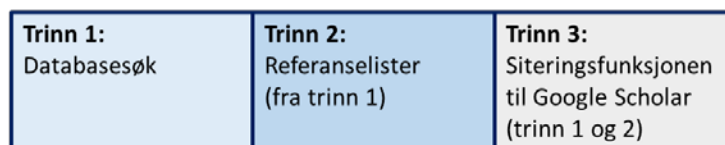
⁴ <https://www.cristin.no/nvi-rapportering/rapporteringsinstruksen/>

av Forsvarsdepartementet (FD) er rapporter av denne typen. For også å inkludere denne typen forskningsrapporter i vår oversikt, har vi kartlagt studier basert på vitenskapelige metoder av personell i norsk forsvarssektor som har resultert i en offentlig tilgjengelig publikasjon. I databasen har vi organisert litteraturen etter publikasjonstype: artikkel, doktorgradsarbeid, rapport, notat, osv.

2 Kartlegging av forskningslitteraturen

Målet med denne studien var å kartlegge forskning og studier som omhandler personell i norsk forsvarssektor, publisert eller rapportert i perioden 01.01.1990–01.06.2018.

Vi valgte å benytte en tretrinns kartleggingsprosedyre for å identifisere relevant litteratur, se figur 2.1. Denne metoden er utviklet og brukt i andre kartleggingsstudier med forsvarskontekst (Fasting og Sand, 2010, 2011 og 2012; Sand og Fasting, 2012; Sookermany, Sand og Breivik, 2015).

Figur 2.1 Skjematisk fremstilling av metoden vi benyttet i vår litteraturkartlegging.

I trinn 1 benytter vi akademiske databaser til å identifisere publisert og indeksert litteratur. Dette kan anses som kjernelitteratur på den aktuelle tematikken, da det vil omfatte de fleste fagfelleverderte artikler samt publikasjoner utgitt på akademiske forlag. I tillegg vil dette være den litteraturen som er lettest å identifisere gjennom søkebegrepene vi velger å bruke. Detaljene fra dette trinnet i vår kartlegging beskriver vi i avsnitt 2.1.1.

I trinn 2 benytter vi litteraturlistene fra litteratur som vi identifiserte i trinn 1, til å finne studier som av ulike grunner ikke har blitt indeksert i de akademiske databasene. Her antar vi at de som har skrevet studiene vi identifiserte i trinn 1, har skaffet oversikt over andre tilgjengelige kilder på samme tematikk, og referert til disse. Detaljene fra dette trinnet i vår kartlegging beskriver vi i avsnitt 2.1.2.

I trinn 3 antar vi at dersom det finnes ytterligere studier på den aktuelle tematikken, så har forfatterne av disse referert til én eller flere av kildene vi identifiserte i trinn 1 og trinn 2 for å koble seg på fagfeltet. Følgelig tar vi i trinn 3 sikte på å identifisere de siste studiene ved hjelp av *Google Scholar*'s siteringssøk. Detaljene fra dette trinnet i vår kartlegging beskriver vi i avsnitt 2.1.3.

Da vi brukte denne fremgangsmåten, oppdaget vi at det var en del forskning som foreligger i rapportform eller lignende, som vi ikke hadde klart å identifisere. Vi fanget for eksempel ikke opp mye av den FD-finansierte forskningen vi kjenner til. I tillegg til at vi benyttet tretrinnsprosedyren, valgte vi derfor å lete direkte på nettsidene til en rekke institusjoner som vi visste hadde utført forskning på Forsvaret.

2.1 Tretrinns kartleggingsprosedyre

2.1.1 Trinn 1: Databasesøk

Målrrettede databasesøk krever at man velger søkeord som definerer mest mulig presist det man er ute etter. Vi hadde et svært bredt og tverrfaglig utgangspunkt for forskningen vi skulle kartlegge. Derfor prøvde vi oss frem med forskjellige søkeord i flere internasjonale og multi-disiplinære forskningsdatabaser. Vi fant at mengden forskning på norsk forsvarstematikk var såpass liten at vi kunne gå bredt ut i søket, for så å vurdere treffenes relevans ved å lese gjennom titler og sammendrag. Vi valgte å søke i én internasjonal og én norsk database. Vi gjorde deretter en kvalitativ vurdering av hvor relevante treffene fra disse databasene var.

I den internasjonale databasen *EBSCO Academic Search Premier* benyttet vi søkestrengen *military OR armed forces OR army OR navy OR air force OR soldier OR officer AND Norway OR Norwegian*⁵. *EBSCO Academic Search Premier* omfatter mer enn 4 700 fagfelle-vurderte tidsskrifter samt referanser og sammendrag fra mer enn 13 600 tidsskrifter. Fagområdene er samfunnsvitenskap, naturvitenskap, helse, utdanning og flerkulturelle studier.

Vi utførte det første søket i februar 2017, og det resulterte i 341 treff (229 etter fjerning av duplikater). Vi avgrenset da til *scholarly (peer reviewed) journals*, kun abstract⁶ og publisering etter 1990. Etter den kvalitative vurderingen av om treffene var relevante satt vi da igjen med 67 publikasjoner.

For å identifisere norske publikasjoner benyttet vi Oria, som er en felles portal for det samlede materialet som finnes ved de fleste norske fag- og forskningsbiblioteker⁷. Oria dekker de norske bibliotekenes kataloger samt norske institusjonelle arkiv og inkluderer trykte kilder og elektronisk materiale. I tillegg er Oria en metasøkemotor som søker i en rekke andre databaser, inkludert *Academic Search Premier*. Her var det ikke mulig å søke kun i sammendrag, og det var krevende å komme frem til en søkestreng som resulterte i en overkommelig treffliste for en kvalitativ

⁵ Vi forsøkte også et søk med personelltermer i stedet for *military, armed forces* osv. Dette søket bestod av ordene *soldier OR conscript OR officer OR cadet OR military personell AND Norway OR Norwegian* og ga 192 treff. En screening av titlene viste at disse studiene ble dekket gjennom det mer overordnede søket på *military, armed forces* osv. Begrepet *defence* kunne vi ikke benytte, da dette økte treffmengden betydelig. Vi utførte imidlertid validerings-søk ved hjelp av begrepene *defence sector* og *ministry of defence* for å se om vi hadde gått glipp av noen studier. I ettertid ser vi at vi burde benyttet begrepet *naval* i tillegg til *navy*.

⁶ Vi valgte å søke kun i abstract fordi alternativene ga alt fra 800 til 20 000 treff med mye søkestøy, da *Norway/Norwegian* kun måtte være nevnt et sted i teksten. Vi antok at dersom en studie faktisk omhandlet personell i norsk forsvarssektor, ville det benyttes minst ett ord for Forsvar og ett for Norge i abstrakt eller tittel.

⁷ Se oversikt over inkluderte biblioteker her: <https://www.bibsys.no/produkter-tjenester/tjenester/bibsys-biblioteksystem/biblioteksystemkonsortiet/oversikt-over-biblioteker/>

vurdering av publikasjonenes relevans. Vi valgte å benytte søkestrengen *offiser ELLER befal ELLER soldat ELLER vernepliktig*⁸. Med avgrensning på publiseringer etter 1990 og materielltype⁹ ga dette søket 650 treff. I tillegg gjennomførte vi noen ekstra søk med søkeordene *Forsvaret OG personell, Forsvaret OG HR* og bare *forsvarssektoren*. Etter en kvalitativ vurdering av treffenes relevans satt vi igjen med 58 publikasjoner.

2.1.2 Trinn 2: Referanselister

I trinn 2 gikk vi gjennom referanselistene til publikasjonene fra trinn 1 for å se om disse inneholdt nye referanser. Fra de 125 publikasjonene vi hadde funnet i trinn 1, valgte vi ut 23 tilgjengelige studier med litteraturlister, som vi gjennomgikk. I tillegg så vi på litteraturlistene fra ytterligere 9 studier vi identifiserte i trinn 3.

I denne gjennomgangen hadde vi kun referansens tittel å forholde oss til. Med mindre det fremkom av tittelen, kunne vi ikke vite om engelskspråklige studier handlet om Norge. Vi valgte derfor kun å inkludere engelskspråklige referanser dersom én eller flere av forfatterne hadde norske navn eller tilknytning til en norsk institusjon, eller dersom publikasjonen var utgitt av norsk forlag eller institusjon. Til sammen satt vi igjen med 121 nye referanser.

2.1.3 Trinn 3: Siteringsfunksjonen til Google Scholar

Google Scholar er en søkemotor som indekserer metadata¹⁰ for de fleste akademiske tidsskriftsartikler, bøker, avhandlinger, rapporter, notater og studentoppgaver som er publisert på internett, særlig på engelsk og i tiden etter årtusenskiftet. Vi søkte opp publikasjonene vi hadde funnet i trinn 1 og 2 og klikket på funksjonen «sitert av». Ved hjelp av denne metoden fant vi 42 nye relevante referanser, og flere av disse var av nyere dato.

2.2 Validering og leting på institusjoners nettsider

Da vi hadde gjennomført den systematiske tretrinns kartleggingsprosedyren, hadde vi identifisert 288 (67+58+121+42) referanser. For å undersøke i hvilken grad vi faktisk hadde fanget opp litteraturen som eksisterte (validering), gikk vi gjennom de litteraturoversiktene som allerede fantes på temaer innen norsk forsvarsforskning. Slike oversikter fantes for eksempel for temaet *kjønn* (Fasting og Sand, 2010, 2011 og 2012; Sand og Fasting, 2012). I tillegg så vi på publikasjonsoversikten til FFI-prosjektet «Forskning på årskull»¹¹. Vi fant da totalt 25 nye referanser, og mange av disse var rapporter publisert av forskningsinstitutter på oppdrag fra FD.

⁸ I ettertid ser vi at vi også burde benyttet ordet kadett.

⁹ Inkluderte kategorier: e-tidsskrift, tidsskrift, trykte tidsskrift, e-bøker, bøker, trykte bøker og artikler. Kategorien «dissertations» ekskluderte vi, da denne innebar treff på både bachelor og masteroppgaver som skapte mer søkestøy enn hva som var hensiktsmessig tatt antallet publiserte doktoravhandlinger i betraktning. Disse antok vi at vi uansett ville finne i løpet av prosessen. Ved at vi fjernet *dissertations* reduserte vi treffene fra 959 til 650.

¹⁰ Metadata er data om data. I denne forbindelsen viser det til søkbare begreper som beskriver formelle og innholdsmessige egenskaper ved en ressurs på nett. I tillegg til tittel, forfatter, ISBN og Dewey-nummer, kan dette være målgruppe, emneord, sjanger, osv. (<http://www.kb.se/bibliotek/Metadata/>).

¹¹ https://www.ffi.no/no/Forskningen/strategiske-analyser-fellessystemer/Forskning_paa_aarskull/Sider/Publikasjoner.aspx

Imidlertid så vi at flere rapporter fra FFI og andre institutter som vi kjente til, fortsatt manglet. Som en følge av dette valgte vi å lete direkte på nettsider til institusjoner som kunne ha utført forskning på personell i norsk forsvarssektor.

Vi valgte ut relevante institusjoner med bakgrunn i vår kjennskap til Forsvarsdepartementets oppdrag innfor personellområdet. I tillegg ga de identifiserte studiene en indikasjon på hvilke aktører som hadde vært involvert i forskning på Forsvaret. Disse institusjonene var: FFI, AFI, Østlandsforskning, Fafo, PRIO, NUPI, UiB, NIH, de teologiske skolene og alle Forsvarets skoler. I tillegg søkte vi på UiO og NTNU da vi ikke hadde funnet noe særlig fra disse store universitetene. Vi søkte også på hjemmesidene til UiT Norges Arktiske Universitet og Høgskolen i Innlandet, da vi hadde funnet en rekke masteroppgaver levert ved disse to institusjonene. Vi gjennomførte søket vinteren 2018, og fant da 208 nye referanser.

De nye referansene var hovedsakelig rapporter fra FFI, men også fra andre forskningsinstitutter som Østlandsforskning¹² og Luftkrigsskolen. I tillegg fant vi noen publikasjoner, inkludert doktorgrader, levert ved UiO og NTNU. Tilsvarende publikasjoner fra UiB, NIH, FHS, Krigsskolen Linderud og Sjøkrigsskolen hadde vi fanget opp gjennom tretrinnsprosedyren. Grunnen til at det varierte hva vi plukket opp gjennom tretrinnsprosedyren, var varierende kvalitet på metadataene knyttet til dokumentene i de søkbare databasene. Dette skyldes gjerne ulik praksis ved ulike bibliotek. Noen dokumenter er godt indeksert med presise emneord, mens andre ikke har tilknyttede emneord i det hele tatt. Noen dokumenter dukket opp i søkene våre fordi søkebegrepene var benyttet i et sammendrag som var gjort søkbart, mens andre dokumenter kun var søkbare på tittel. Dokumenter fra UiB, NIH, FHS, Krigsskolen Linderud og Sjøkrigsskolen var på søketidspunktet vårt godt indeksert med både søkbare emneord og sammendrag, mens flere dokumenter fra forskningsinstituttene, Luftkrigsskolen, UiO og NTNU manglet tilknyttede metadata. For eksempel fanget vi ikke opp FFIs rapporter i det første søket fordi de på det tidspunktet ikke var indeksert med emneord, og sammendraget var heller ikke gjort søkbart. Ved at FFI-rapportene kun var gjort søkbare gjennom tittel, falt FFI-rapporter som ikke inneholdt de aktuelle søketermene i selve tittelen utenfor.

Vi fikk også en del duplikater, da databasene høster fra flere forskjellige arkiv, og de ulike arkivene kan ha registrert samme dokument med noe ulike metadata. Denne varierende kvaliteten på indeksering og søkbarhet gjør at noen treff vil være irrelevant støy, mens andre dokumenter kan bli utelatt.

2.3 Oppdateringssøk

Siden det gikk noe tid fra vi startet litteratursøket til vi sluttførte arbeidet, gjorde vi til sist et oppdateringssøk i akademiske databaser. Dette for å oppdatere litteraturoversikten med nyere publikasjoner. Søket ble gjennomført i Oria av biblioteket til FHS, i juni 2018.

¹² Østlandsforskning har gjennomført et prosjekt med flere publikasjoner på militær sosiologi på oppdrag fra FD samt vært leverandør til FFI-prosjekt «Forskning på årskull», som også er initiert av FD.

Utgangspunktet for søket var de samme søkestrengene som vi benyttet i trinn 1 og 2 (se avsnitt 2.1), med enkelte endringer:

(soldier OR officer* OR offiser OR offiserer OR befal OR soldat OR soldater OR kadett OR vernepliktig OR personell) AND (Norway OR Norwegian OR Norge* OR norske OR nordmenn) AND (Forsvaret OR forsvarssektoren OR militæret OR hæren OR luftforsvaret OR sjøforsvaret OR heimevernet OR military OR «armed forces» OR army OR navy OR naval OR «air force»)*

Strengen består av tre deler adskilt med parenteser, der minst ett av de oppførte termene i hver del må være registrert blant et dokumentets emneord¹³ for at dette dokumentet skal hentes frem i trefflisten. Den første delen tar for seg ulike personellbegreper knyttet til Forsvaret, den andre presiserer at det er snakk om Norge, og den tredje presiserer at det skal handle om en enhet i Forsvarssektoren. Vi foretok også en avgrensning til materialtypene artikler, bøker, doktorgrads-avhandlinger og rapporter. Videre avgrenset vi søket til tidsrommet 1990 til 2018¹⁴. Samlet skulle et slikt søk sørge for at flest mulig av dokumentene i Oria som omhandlet personell i norsk forsvarssektor ble plukket opp. Søket genererte en treffliste på 59 treff – 24 av disse var nye, og vi overførte dem til databasen vår.

Til sist gjennomførte vi også et søk i *Web of Science* med den samme søkestrengen og de samme avgrensningene. *Web of Science* er en artikkel- og siteringsbase som dekker verdens ledende tidsskrifter innen samfunnsfag og humaniora. Søket ga 122 treff, hvorav 18 viste seg å være *proceedings* fra konferanser og 29 var duplikater. Det vil si at vi i dette søket fikk treff på 75 artikler, hvorav vi inkluderte 42 i databasen.

Totalt fant vi i vår kartlegging 587 referanser som vi overførte til databasen (tabell 2.1).¹⁵

¹³ Vi søkte på emneord, siden et åpent søk ville gitt et overveldende antall dokumenter i trefflisten.

¹⁴ Det filtrerer ikke ut dokumenter som baserer seg på eldre materiale og historiske dokumenter, hvilket betyr at en del historiske studier inkluderes blant våre treff.

¹⁵ I tillegg fant vi med denne metoden 139 masteroppgaver som ser på personell. Vi lagret disse i databasen under kategorien «Masteroppgaver». Disse masteroppgavene inngår ikke i oversikten over forskningslitteratur i denne rapporten.

Tabell 2.1 Oppsummering av kartleggingsprosessen.

Prosedyre	Antall referanser
Trinn 1a: Databasesøk i EBSCO Academic Search Premier <i>military OR armed forces OR army OR navy OR air force OR soldier OR officer AND Norway OR Norwegian</i>	67
Trinn 1b: Databasesøk i Oria <i>offiser ELLER befal ELLER soldat ELLER vernepliktig forsvaret OG personell forsvaret og HR forsvarssektoren</i>	58
Trinn 2: Gjennomgang av litteraturlister	121
Trinn 3: Google scholar siteringsfunksjon	42
Validering (sammenlikning med eksisterende litteraturoversikter)	25
Søk på institusjoners nettsider	208
Justert oppdateringssøk i Oria	24
ISI Web of Sciences	42
Totalt antall referanser	587

3 Databasen

Databasen har vi laget i programmet Zotero, som er et gratis program utviklet for å samle inn og håndtere litteraturreferanser, tilsvarende andre kjente referansehåndteringssystemer¹⁶. Zotero lagrer bibliografiske poster og lar deg organisere dem. Vi valgte å bruke Zotero fordi den håndterer de fleste typer kilder og filer, og fordi det er lett å dele Zotero-databaser med andre på internett.

For å lagre en referanse i Zotero oppsøker man publikasjonsstedet på internett og klikker på nettlesertillegget «save to Zotero». Da lagres referansens metadata i Zotero automatisk.¹⁷ I tillegg lagres en lenke til publikasjonsstedet og fulltekstfiler dersom dette er tilgjengelig. På denne måten kan man enkelt få tilgang til publikasjonen ved å dobbeltklikke på den i Zotero. Sistnevnte funksjon er imidlertid kun tilgjengelig for de som oppretter og «eier» en database i Zotero, grunnet publikasjonsrettigheter. Referanser uten tilstrekkelige metadata må legges inn manuelt.

I Zotero systematiserte og organiserte vi referansene. Der finnes det en mappestruktur som gjør at man kan lage «samlinger», og samme referanse kan inngå i flere forskjellige samlinger samtidig.

I arbeidet med denne kategoriseringen i Zotero gikk vi enda en gang gjennom hver enkelt av de 587 referansene vi hadde identifisert i søkeprosessen. Det viste seg at det fremdeles var noen duplikater, ikke alle referansene kvalifiserte som forskning og heller ikke alle traff på temaet for denne studien. For eksempel hadde vi fanget opp en god del bøker som inneholdt beretninger fra utenlandsoperasjoner, og disse kvalifiserer ikke som forskning. I tillegg hadde vi fanget opp en rekke studentoppgaver, utredninger og artikler fra *Pacem-tidsskrift for militær etikk* og *Norsk Militært Tidsskrift*. Ifølge disse tidsskriftenes egen presentasjon er dette tidsskrifter som gir plass til militærfaglige interesser, studier, synspunkter og kvalifisert tenkning.¹⁸ Selv om noe av den kvalifiserte tenkingen kan være basert på forskning, valgte vi å utelate disse artiklene, da de ikke er tilstrekkelig kvalitetssikret¹⁹.

I databasen har vi laget vi to kataloger. Den ene har vi kalt *Forskning og kvalitetskontrollerte studier*, og den andre har vi kalt *Andre publikasjoner*. For at referanser skulle være med i katalogen *Forskning og kvalitetskontrollerte studier* måtte de være én av følgende type publikasjoner:

- tidsskriftartikkel på nivå 1 eller 2,
- doktorgrad,

¹⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_reference_management_software

¹⁷ Det inkluderer forfattere, årstall, tittel, utgiver, sammendrag, emneord, med mer.

¹⁸ I presentasjonen av Norsk militært tidsskrift står det f.eks.: «Tidsskriftets mål er at det ved selvstendige artikler og sitt øvrige innhold fremmer militære, militærvitenskapelige og totalforsvarsmessige interesser og studier». I praksis er bladet i dag et forum for kvalifisert strategisk tenkning og militærfaglige synspunkter.

¹⁹ Dette er publiseringskanaler som er oppført uten nivå hos Norsk senter for forskningsdata. <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>.

-
-
- tilgjengelig forskningsrapport fra forskningsinstitutt eller akademisk institusjon,
 - bokkapitel og bok utgitt på akademisk forlag nivå 1 eller 2, eller
 - tilgjengelig forskningsnotat fra forskningsinstitutt eller akademisk institusjon.

I katalogen *Andre publikasjoner* la vi artikler, bøker og bokkapitler på nivå 0 samt politiske dokumenter, utredninger, studentoppgaver, prosjektbeskrivelser, konferanseproceedings, ikke-tilgjengelig litteratur og politiske dokumenter.

I tillegg ekskluderte vi litteratur som handlet om ordninger, struktur, vedtak og lignende. Videre vasking av referanser førte til at vi satt igjen med 459 referanser.

Vi merket hver enkelt referanse i kategorien *Forskning og kvalitetskontrollerte studier* med publikasjonstype, ansvarlig forskningsinstitusjon, datainnsamlingsmetode, i tillegg til hvilken personellgruppe og hvilke team det var forsket på.

Oversikten vi har laget i Zotero kan deles med andre på internett. Databasen finnes på følgende lenke:

https://www.zotero.org/groups/2225428/ffi_hr-samling/library

Når man trykker på lenken, kommer man inn på en nettside der databasen vår vises som en katalogstruktur lignende det vi er vant til fra for eksempel Windows utforsker. Til venstre vises alle katalogene i databasen. Samlingen vår ligger i katalogen «FFI HR-samling». Når man trykker på denne katalogen, dukker det opp to underkataloger, *01 Forskning og kvalitetskontrollerte studier* og *02 Andre publikasjoner*. Det er også underkataloger av disse, og i de underkatalogene ligger alle referansene våre.

Ved å trykke på en referanse i en av underkatalogene, får man opp en del informasjon om referansen til høyre i vinduet. Her står for eksempel tittel, forfatter og abstract under fanen «Info». Under fanen «Tags» finner man emneordene for publikasjonen.

For å bruke emneord til å søke i hele databasen, må man trykke på toppkatalogen «FFI HR-samling» i venstremenyen. Da vil alle emneordene listes opp nederst til venstre i vinduet. Disse kan man bla gjennom, og ved å trykke på et emneord får man opp alle publikasjoner som inneholder dette emneordet. Det er også mulig å markere flere emneord for å snevre inn søket.

4 Oversikt over forskningslitteraturen

4.1 Type forskningspublikasjoner

Databasen inneholder 459 unike publikasjoner som er kategorisert i ulike publikasjonstyper (se tabell 4.1).

I dette kapitlet vil vi se nærmere på kategoriene rapporter, vitenskapelige artikler og doktorgrader, som til sammen utgjør 359 unike publikasjoner. I tillegg inneholder databasen mapper for bøker, bokkapitler og notater.

Vi vil se på kategoriene rapporter, vitenskapelige artikler og doktorgrader hver for seg og med noe ulik detaljeringsgrad. Først vil vi gi en oversikt over hvem som har utført forskningen, når den er utført og hvilke temaer som berøres. Vi begynner med å se på rapportene, deretter artiklene og til slutt doktorgradene.

Tabell 4.1 *Antall publikasjoner innenfor de ulike publikasjonstypene.*

Publikasjonstype	Antall
Vitenskapelige artikler	202
Doktorgrader	35
Rapporter	122
Notater	21
Bokkapitler	6
Bøker	73
Totalt	459

4.2 Forskningsrapporter

Vi fant 122 unike rapporter.²⁰ Tabell 4.2 viser forfatterens tilknytning på utgivertidspunktet. Der det er flere institusjoner som har samarbeidet om en publikasjon, er dette angitt i tabellen.

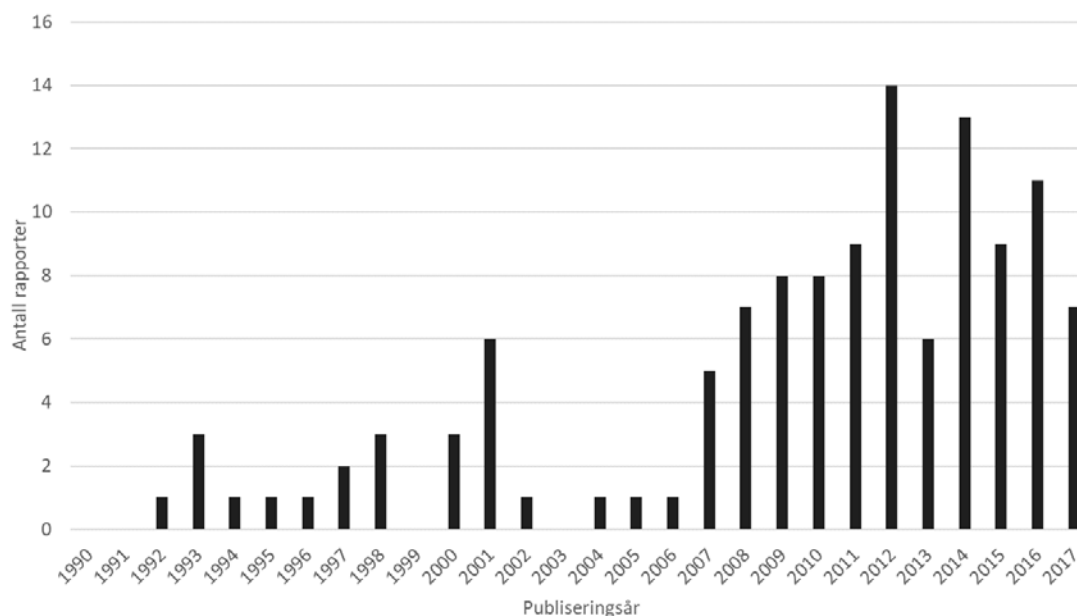
²⁰ Én FFI-rapport har både en norsk og en engelsk versjon (Hellum, 2016 og 2017). Den telles som én rapport her.

Tabell 4.2 Rapportforfatterens tilknytning på utgivertidspunktet.

Institusjon	Antall rapporter
Arbeidsforskningsinstituttet (AFI)	2
AFI/Krigsskolen	1
Forskningsstiftelsen Fafo (Fafo)	7
Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)	43
FFI / Krigsskolen Linderud	2
FFI / Norges Idrettshøgskole (NIH)	1
FFI/NIH-F	2
Forsvarets høgskole (FHS)	1
Forsvarets logistikk organisasjon (FLO)	1
Forsvaret	3
Forsvarets sanitet (FSAN)	8
Høgskolen i Vestfold (HiV)	1
Institutt for forsvarsstudier (IFS)	2
Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (KIFO)	1
Krigsskolen Linderud	10
Luftkrigsskolen / NTNU / UiB / Universitetssykehuset i Trondheim	1
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)	1
Norges Idrettshøgskole (NIH)	5
Norges Idrettshøgskole / Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt	3
Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt (NIH-F)	6
Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)	1
Nordlandsforskning	2
Norut Northern Research Institute AS (Norut)	1
Oxford research institute / UiO	2
Senter for internasjonal og strategisk analyse (SISA)	1
Sjøkrigsskolen	3
Statistisk sentralbyrå (SSB)	1
STILO	1
The Nielsen Consumer Research	1
Universitetet i Bergen (UiB)	1
Universitetet i Oslo (UiO)	1
Østlandsforskning	6

Omtrent 35 prosent av rapportene har forfatter(e) med tilknytning til FFI. Deretter følger NIH/NIH-F med omtrent 11 prosent, Krigsskolen Linderud med ca. 8 prosent og FSAN og Fafo med ca. 6 prosent av publikasjonene. Vi finner bidrag fra 30 ulike institusjoner, og mange har kun skrevet én rapport.

Figur 4.1 viser hvilket år rapportene er utgitt. Vi ser at de fleste av rapportene er utgitt i tidsrommet 2007–2017. Mange av disse rapportene er produkter fra FD-finansierte prosjekter.

Figur 4.1 Årstill rapportene er utgitt i tidsrommet 1990–2017.

For å få en oversikt over hvilke temaer som tas opp i rapportene, har vi laget en ordskey fra alle rapporttitlene.²¹ I en slik ordskey får ordene størrelse etter hvor ofte de gjentas i en tekst. Stor skrift i ordskeyen betyr at ordet forekommer ofte i rapportenes tittel, og liten skrift betyr sjelden forekomst. Dette gir oss en idé om hvilke temaer som går igjen i rapportene. Figur 4.2 viser at de ordene som forekommer hyppigst i rapporttitlene er «Forsvaret» og «fysisk».²² Deretter følger ordene «norsk», «militær» og «analyse», etterfulgt av ord som er relatert til kjønn («kvinner»/«jenter»/«kjønn»/«mangfold») og flere ord relatert til helse og fysisk form («fysisk»/«helse»/«form»). Ordene «sesjon», «seleksjon» og «motivasjon» er også fremtredende ord.

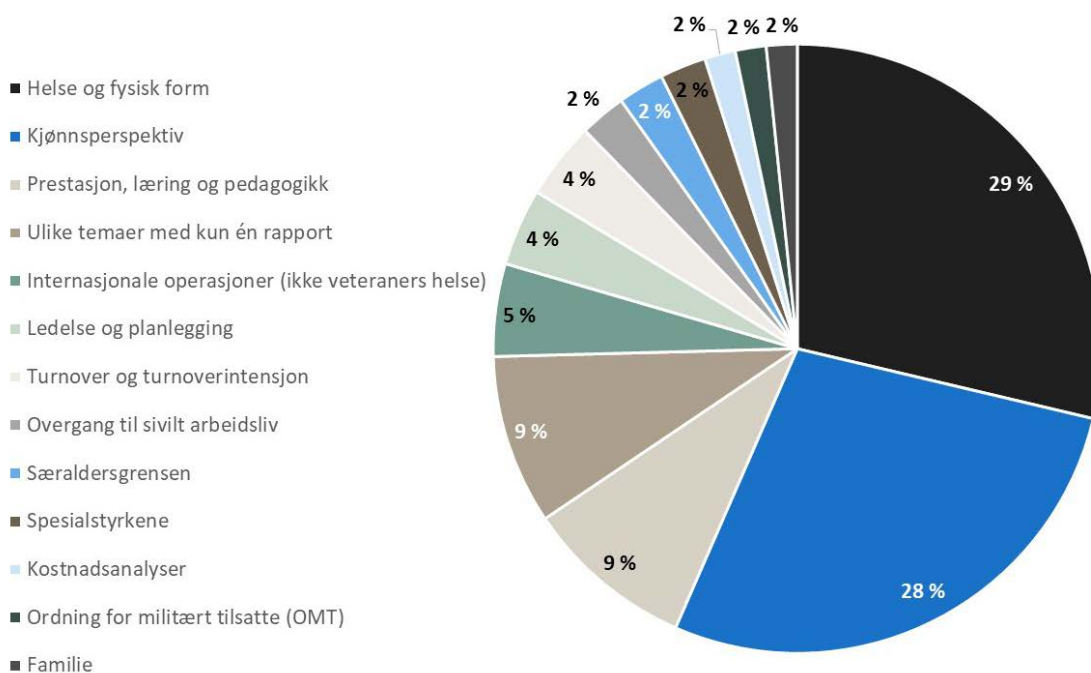
²¹ <https://wordart.com/create>

²² Kun 3 av 118 rapporter er skrevet på engelsk. Ordskeyen er kun basert på de norske rapporttitlene.

Den største gruppen har vi kalt *helse og fysisk form*. Den utgjør ca. 29 prosent av publikasjonene (figur 4.3). Denne gruppen rommer mange temaer, men felles for disse rapportene er at de handler om fysisk eller psykisk helse eller fysisk form og aktivitet. I denne kategorien er ulike fagdisipliner representert, men majoriteten av bidragene kommer fra fagfeltene medisin, psykologi, fysiologi og idrettsvitenskap.

Videre har vi valgt å sortere alle rapportene som har et *kjønnsperspektiv* innunder samme gruppe. Denne gruppen utgjør ca. 28 prosent av alle rapportene (figur 4.3). Mange av disse rapportene tar opp temaer som rekruttering, seleksjon, kultur, motivasjon, trivsel og sosialisering, men felles for dem er at de gjør det i et kjønnsperspektiv. I tillegg er de fleste av rapportene i denne gruppen produkter fra ulike forskningsprosjekter opprettet i kjølvannet av den politiske målsettingen om økt rekruttering av kvinner til Forsvaret (FD, 2007 og 2013). Prosjektene er også i stort finansiert av FD.

Deretter følger en gruppe vi har kalt *prestasjon, læring og pedagogikk* som utgjør ca. 10 prosent av rapportene. Figur 4.3 viser videre at vi har en rekke temagrupper som har ca. 5 rapporter hver. Det finnes også 11 temaer hvor vi kun finner i én rapport. De har vi samlet i gruppen *ulike temaer med kun én rapport*.

Figur 4.3 Forskningsrapportene fordelt på ulike temagrupper.

4.2.1.1 Helse og fysisk form

I denne kategorien finner vi studier som belyser fysisk og psykisk helse samt fysisk aktivitet og trening.

Vi finner mange rapporter som studerer ulike aspekter av fysisk form, aktivitet og trening. De fleste av disse rapportene er fra NIH/NIH-F, men også noen er fra FFI.

Fysisk form og fysisk aktivitet i Heimevernet er tema i flere rapporter (Aandstad 2004 og 2005; Aandstad mfl., 2009; Säfvenbom og Aandstad, 2007). Videre finner vi én rapport som studerer fysiske tester for vernepliktige menn (Sookermy, 1998) og en annen som ser på styrketesting på sesjon (Aandstad, 2015a). Én rapport studerer sammenhengen mellom fysiske testresultater og alder og kjønn (Aandstad, 2015b), og en annen kartlegger hva de ansatte mener om Forsvarets fysiske tester og arbeidsbelastning (Stornæs mfl., 2014). Videre finner vi én rapport som anbefaler en revidert fysisk testordning for Forsvaret (Kirknes mfl., 2014) samt én rapport som oppsummerer hva forskningen viser om livsløpsendringer i fysisk prestasjonsevne og helse (Husøy, 2015).

Flere rapporter omhandler «multifaktorielt» stress og/eller restitusjon ved hard og langvarig fysisk aktivitet (Gundersen mfl., 2008 og 2012; Opstad, 1995; Teien, 2013 og 2015). Typisk har disse studiene fulgt kadetter på vinterøvelse som utsettes for krevende fysiske utfordringer i tillegg til både lite næring og søvn.

I denne kategorien finner vi også to studier som tar opp kjønnsforskjeller ved fysiske prestasjoner. Vi har valgt å sortere disse to rapportene innunder kategorien *helse og fysisk form*. Den ene er en statistisk analyse av testresultater fra de medisinske og fysiske testene som gjennomføres på sesjon (Køber, 2017). Den andre rapporten studerer kjønnsforskjeller ved «multifaktorielt» stress (Bækken og Teien, 2016).

Siden 2013 har Forsvaret årlig gitt ut en rapport som oppsummerer nøkkeltall fra Forsvarets helseregister (Forsvaret, 2013, 2014, 2015, 2016 og 2017). En annen rapport innenfor fagfeltet psykologi tar for seg mentale modeller for bruk i krisesituasjoner (Espevik, 2001).

Vi finner en rekke rapporter som kartlegger psykisk og fysisk helse hos militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner. Én rapport kartlegger levekår blant skadde veteraner (Mandal, 2009). En annen er en kunnskapsoppdatering om stresskader / psykiske belastnings-skader hos militært personell etter tjeneste i utenlandsoperasjoner (Hussain og Heir, 2010). En tredje rapport kartlegger psykisk helse blant veteraner som tjenestegjorde i Afghanistan i perioden 2001–2011 (FSAN, 2012). En fjerde studie undersøker hvordan militært personell tilknyttet *The Norwegian Aeromedical Detachment* (NAD) i Afghanistan i perioden 2008–2010 takler krevende hendelser og byrder de opplever som militært personell i krig (Moldjord mfl., 2011). Rapporten kartlegger også frekvensen av slike hendelser. Videre finner vi to rapporter som studerer helse og levekår blant UNIFIL-veteraner (FSAN, 1993 og 2016). Rapporten fra 2016 kartlegger spesielt forekomst av psykiske lidelser blant militært personell som tjenestegjorde i Libanon i perioden 1978–1998.

4.2.1.2 *Kjønnsperspektiv*

Flertallet av rapportene med et kjønnsperspektiv er produkter fra FFI-prosjektrekken «Forskning på årskull» (2008–2017). I tillegg til FFI var Østlandsforskning, Krigsskolen Linderud og NIH-F sentrale bidragsytere i denne prosjektrekken.

Mange av studiene som har et kjønnsperspektiv, ser på rekruttering og seleksjon av kvinner til Forsvaret og videre til ulike typer militære yrkeskarrierer. Noen rapporter studerer seleksjon til førstegangstjeneste (Fauske, 2011 og 2012; Køber og Strand, 2013; Køber 2014 og 2016), men vi finner også studier av seleksjon til befalsskole (Rones, 2015; Rones og Fasting, 2010; Rones og Hellum, 2013; Stornæs og Fasting, 2011; Strand og Stornæs, 2012) og krigsskole (Kristiansen, 2011). Andre rapporter studerer hva som fremmer og hemmer kvinners videre karriere i Forsvaret (Eide mfl., 2012 og 2014; Lauritzen og Stokke, 2014; Olsvik og Lauritzen, 2014; Stokke og Eide, 2014; Strand, 2011a og 2011b;). Flertallet av disse rapportene kommer fra Østlandsforskning sitt prosjekt «Rekruttering, sosialisering og militær kjernekompetanse». Disse rapportene belyser blant annet sosialisering til yrkesrollen som offiser, unge kvinners karriereløp i Forsvaret og seleksjon til høyere stillinger.

I tillegg til studiene som ser på hvordan ulike faktorer påvirker seleksjon til førstegangstjenesten, finner vi en del studier av kvinner og menn i førstegangstjeneste. Mange av disse studerer hva som hemmer og fremmer motivasjon for tjeneste, trivsel og videre karriere i Forsvaret (Hanson mfl., 2016; Hellum, 2010). Noen rapporter fokuserer på kultur og sosialisering i Forsvaret for militært ansatte og hvordan dette spesielt påvirker kvinners ønske om å bli eller ikke (Ellingsen, 2008; Kristiansen mfl., 2008 og 2010; Sand og Fasting, 2013).

Et tiltak for å øke kvinneandelen og bedre integrere kvinnene i Forsvaret har vært at de menige bor på kjønnsblandede rom gjennom førstegangstjenesten. Flere rapporter har studert effekten av dette tiltaket med hensyn på kultur, motivasjon, trivsel og sosialisering (Hellum, 2014 og 2016; Lilleås og Ellingsen, 2014a og 2014b). Et annet tiltak for å tiltrekke seg kvinner til operative stillinger i Forsvaret var opprettelsen av en egen tropp for spesielt selekterte kvinner i førstegangstjeneste (Jegertroppen). En rapport evaluerer om dette tiltaket bidrar til å rekruttere, selektere, utdanne og beholde operative kvinner i Forsvaret (Rones og Steder, 2017).

Flere av rapportene er kunnskapsoppsummeringer. Blant annet et par rapporter fra «Forskning på årskull» om hva som hemmer eller fremmer at kvinner velger Forsvaret og blir der (Steder mfl., 2009; Steder og Fauske, 2012; FFI, 2017). Vi finner også to studier fra NIH som oppsummerer all litteratur frem til 2011 på feltet rekruttering av kvinner og kvinners erfaringer i, og med, Forsvaret (Fasting og Sand, 2011 og 2012).

Én rapport er en komparativ studie av hvordan den fagmilitære anvendelsen av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 har vært i Norge og Sverige (Ellingsen, 2012).

4.2.1.3 Internasjonale operasjoner (inkluderer ikke helse)

Vi finner en rekke rapporter som omhandler Norges deltagelse i internasjonale operasjoner. Flertallet av disse kartlegger fysisk og psykisk helse hos veteraner. Disse rapportene har vi dekket i kapitlet *helse og fysisk form* (avsnitt 4.2.1.1). I dette avsnitt vil vi se på de rapportene som kartlegger andre aspekter ved internasjonale operasjoner enn helse.

Én rapport kartlegger soldater i førstegangstjeneste sin interesse for å delta i en eventuell fremtidig profesjonell deployerbar hærstyrke (Steder, 2000). En annen rapport kartlegger soldaters egen vurdering av militære ferdigheter i internasjonale operasjoner (Widing, 2002). En tredje rapport studerer hvordan fremtreden av militære firmaer, her definert som organisasjoner som tilbyr samme type tjenester som staters nasjonale militære styrker, er blitt en ny utfordring i internasjonale operasjoner (Svendsen, 2009). En fjerde rapport tar utgangspunkt i Norges deltagelse i Afghanistan og studerer menneskelige faktorer i fredsstøttende operasjoner (Hellum, 2009). En femte rapport omhandler erfaringslæring fra deltagelsen i Afghanistan og tar utgangspunkt i hva som hemmer og fremmer kunnskapsdeling på formelle og uformelle arenaer i Forsvaret (Kiær og Mørk, 2011). En sjette rapport dokumenterer og oppsummerer trender i norsk deltagelse i internasjonale operasjoner i perioden 1990–2015 (Gustavsen mfl., 2017).

4.2.1.4 Prestasjon, læring og pedagogikk

Flere av rapportene dokumenterer evalueringer av studietilbud og læringspedagogikk i Forsvaret. Én rapport vurderer forvaltningsutdanningen i Forsvaret (Aasen, 1996), og en annen viser hvordan simulatorentrening kan brukes til å utvikle Hærens operative evne (Skarpaas og Kristiansen, 2010). En tredje rapport ser på utdanningen av fremtidens offiserer (Skaug, 2012). En fjerde rapport dokumenterer en kvalitetssikring av studietilbudet ved Luftkrigsskolen samt vurderer utdanningens yrkesrelevans (Carlsten mfl., 2015). En femte rapport dokumenterer Krigsskolens arbeid med lederutvikling (Skaug, 2015). En sjette rapport er en prosessevaluering av et kadettdrevet prosjekt knyttet til skriving av bacheloroppgaver ved Krigsskolen (Stokke og Eide, 2016).

Videre finner vi én rapport som studerer profesjonslæring i endring (Jensen, 2008), og én rapport som dokumenterer Krigsskolens arbeid med problembasert læring som læringspedagogikk (Skaug, 2008). En annen rapport ser på hvordan Krigsskolen kan bidra til å utvikle offiseren som en sakkyndig i sin egen profesjon (Danielsen og Skaug, 2010). Én rapport ser på om forhold ved Krigsskolen medvirker til at kadetter avbryter utdanningen (Sødergren, 2012). I tillegg finner vi en dokumentasjon av et undervisningsprogram ved Krigsskolen som bruker veiledning som lederverktøy (Holth, 2016).

4.2.1.5 Turnover og turnoverintensjon

Noen rapporter kartlegger turnoverintensjonen blant ulike personellgrupper i Forsvaret. Én rapport evaluerer avdelingsbefalsordningen i Hæren og ser spesielt på turnoverintensjonen hos avdelingsbefal (Kristiansen, 2009). En annen rapport belyser turnoverintensjonen blant grenaderer i Hæren (Gustavsen, 2013; Gustavsen og Johannessen, 2012). En tredje rapport kartlegger ulike utfordringer som Sjøforsvaret hadde i møte med en sterk norsk maritim næring i perioden

rett før finanskrisen, og kartlegger blant annet turnoverintensjonen hos Sjøforsvarets personell (Strand mfl., 2013).

To studier beregner sluttrater for ulike personellgrupper i henholdsvis Forsvaret og Forsvarsmateriell (Lillekvelland & Strand, 2014; Lillekvelland, 2016). Felles for disse studiene er at de benytter Forsvarets registerdata.

4.2.1.6 Ledelse og planlegging

Én rapport omhandler sivile holdninger til militære ledere (Borgersen, 1993). En annen rapport er en studie av hvordan militære lederes intuisjon påvirker deres effektivitet i operativ stab (Nyhus, 2000). En tredje rapport ser på lederutvikling i Forsvaret (Bergheim mfl., 2007), og en fjerde rapport undersøker om det er noen sammenhenger mellom utøvelse av lederstilen «utviklende lederskap» og personlighetstrekk hos kadetter på Krigsskolen (Holth og Boe, 2010).

4.2.1.7 Overgang til sivil arbeidsliv

Tre rapporter har arbeidsmarkedet for soldater etter endt tjeneste som tema. Den ene rapporten evaluerer et utdanningstilbud for ledigmeldte soldater, hvor formålet var å gi deltakerne fagbrev innenfor butikk- og resepsjonsfag (Ljunggren, 1997). Den andre rapporten evaluerer effekten av voksenopplæringens kurstilbud både under og etter militærtjenesten for å lette overgangen til det sivile arbeidsmarkedet (Grøgaard, 1998). Den tredje evaluerer Arbeidsmarkedsetatens service overfor personer som har avtjent førstegangstjeneste (Alsos mfl., 1998). Rapporten ser spesielt på om Arbeidsmarkedsetatens tilbud bidrar til en raskere overgang fra førstegangstjeneste til ordinært arbeid eller utdanning.

4.2.1.8 Særaldersgrensen

Militært personell i Forsvaret har særaldersgrense for når de kan gå av med pensjon. Vi finner tre rapporter hvor dette er tema.²³ Én rapport viser beregninger av den årlige kostnaden for særalderspensjon til militært ansatte i forsvarssektoren i perioden 2019–2050 (Hove mfl., 2015). En annen rapport vurderer alderssammensetning på militært personell og kostnadsnivå for tre ulike modeller som representerer alternative innretninger av en fremtidig særaldersgrense (Gisnås mfl., 2016). En tredje rapport kartlegger videre deltagelse i yrkeslivet for militært ansatte pensjonert i tidsrommet 2005–2015 (Strand mfl., 2018).

4.2.1.9 Spesialstyrkene

Vi finner tre rapporter som studerer spesialstyrkene og hvordan de jobber. To av rapportene handler om hvordan teknologisk innovasjon skjer i spesialstyrkene (Danielsen og Valaker, 2009 og 2012). Den tredje rapporten er en antropologisk studie av kultur i Marinejegerkommandoen (Danielsen, 2012).

²³ Det finnes flere graderte rapporter på dette temaet.

4.2.1.10 *Ordning for militært tilsatte (OMT)*

Forsvaret fikk ny personellordning for militært tilsatte i 2015. Vi finner én studie som dokumenterer noe av forarbeidet med utviklingen av personellordningen (Strand mfl., 2016). Denne rapporten analyserer ulike tilnærminger til ordningen med spesielt fokus på alderssammensetningen på militært personell og kostnadsnivået. I tillegg finner vi en rapport som dokumenterer en rekke studentarbeider fra Krigsskolen hvor OMT og implementeringen av ordningen er tema (Danielsen og Skaug, 2017).

4.2.1.11 *Forsvarsfamilier*

Vi finner to studier hvor temaet er forholdet mellom familie og arbeid i befalsfamilier (Heen, 2006 og 2012). Begge rapportene dokumenterer resultater fra en spørreundersøkelse som ble gjennomført både i 2006 og i 2012.

4.2.1.12 *Kostnadsanalyser*

Vi finner to rapporter innenfor fagfeltet økonomi. Én rapport dokumenterer en kost-nytteanalyse av verneplikten og mannskapsproduksjonen i Forsvaret (Steder, 2007). Den andre er en studie av Forsvarets kostnads- og personellsammensetning i perioden 1994–2007 (Steder mfl., 2008).

4.2.1.13 *Temaer det finnes kun én rapport på*

Enkelte temaer er det kun én rapport som berører. Listen nedenfor gir en kort forklaring av temaet i disse rapportene. Listen er satt opp i kronologisk rekkefølge etter rapportens publiseringsår.

1. Én studie er en analyse av frafallet fra vernepliktsmassen på sesjon i 1990 (Ugland, 1992).
2. Én studie ser på reservebefalets rolle i mobiliseringsforsvaret (Grøgaard, 1994).
3. Én rapport dokumenterer ledere og tillitsvalgte sine erfaringer med Hovedavtalen i staten for de åtte store statlige virksomhetene: Statens Vegvesen, Posten, Forsvaret, NSB, Fengselsetaten, Trygdeetaten, Ligningsetaten og Arbeidsmarkedsetaten (Hagen og Pape, 1997).
4. Én studie kartlegger konsekvensene av en planlagt nedbemanningsprosess i Forsvaret, og hvilke følger det vil ha for ansatte og deres familier (Folkenborg og Nergaard, 2001).
5. Én rapport tar opp temaet etnisitet ved å studere muslimer i norske fengsel og i Forsvaret (Furseth, 2001).
6. Én rapport er en empirisk studie av norske stabsoffiserer og studerer hva som predikerer effektivitet i en operativ militær stab (Nyhus, 2001).
7. Én rapport ser på bruk av sivil og militær kompetanse i Forsvarets logistikkorganisasjon (Bråten, 2007).

-
8. Én rapport studerer sivilmilitært samarbeid i internasjonal krisehåndtering (Danielsen, 2008). Rapporten beskriver og analyserer en del av de utfordringene som ligger i feltet krysskulturell kommunikasjon og samhandling.
 9. Én studie kartlegger nordmenns holdninger til Forsvaret (Eid, 2009).
 10. Én studie er en analyse av sosial kapital i produksjonen av militær makt (Johansen, 2010).
 11. Én rapport dokumenterer en metodeutviklingsstudie av hvordan kartlegge mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret (Rones mfl., 2018).²⁴

4.3 Forskningsartikler

Vi fant 203 forskningsartikler som faller inn under temaet for denne studien (tabell 2.1). Blant disse er 183 publisert på nivå 1, mens 20 er publisert på nivå 2.²⁵ Noen av disse artiklene inngår i doktorgrader (se kapittel 4.5).

4.3.1 Hvem har publisert artiklene?

Tabell 4.3 og 4.4 viser forfatterens tilknytning på utgivertidspunktet for henholdsvis nivå 2- og nivå 1-artiklene. Denne informasjonen er hentet fra forfatteradresser oppgitt i de respektive publikasjonene. Der det er flere institusjoner som har samarbeidet om én publikasjon er dette angitt i tabellen. FFI og NIH/NIH-F er institusjonene som har flest artikler publisert på nivå 2 (tabell 4.3).

Tabell 4.3 Forfatterens tilknytning på utgivertidspunktet (artikler nivå 2).

Institusjon	Antall (nivå 2)
NIH/NIH-F	6
FFI	5
UiO/FFI	1
ISF/Frisch/UiO	2
BI	1
Folkehelseinstituttet	1
IFS	1
Telemark College	1
UiB	1
Østfold Research Foundation	1

²⁴ Også noen av rapportene fra «Forskning på årskull» berører temaet mobbing og trakassering (for eksempel Hanson mfl., 2016).

²⁵ Publiseringskanalene er inndelt i to nivåer, nivå 1 og nivå 2. Dette er kvalitetsmål og nivå 2 er det høyeste nivået. Denne nettsiden angir nivå på de ulike tidsskriftene: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>.

Omtrent 30 prosent av nivå 1-publikasjonene har forfatter med tilknytning til UiB, og de fleste er innen fagfeltene psykologi og medisin (tabell 4.4). Deretter følger NIH/NIH-F med omtrent 15 prosent av publikasjonene. FFI, FHS og «Sanitetsstaben Kontor for forskning og data», har rundt 7–9 prosent av publikasjonene hver. Disse fem institusjonene står for omtrent 70 prosent av artiklene publisert på nivå 1.

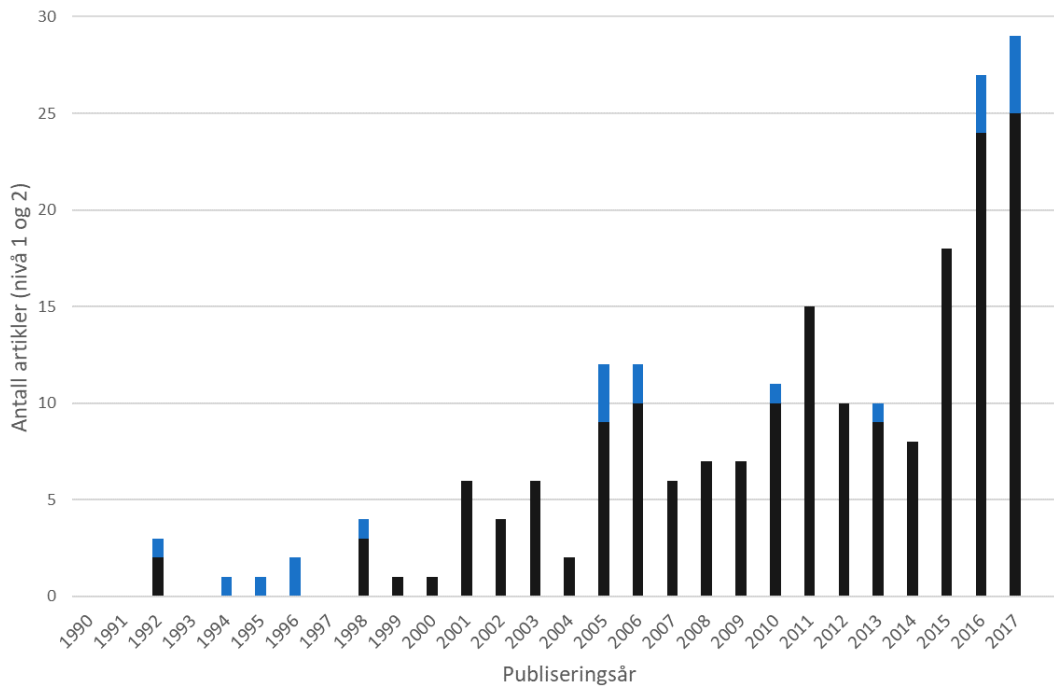
Tabell 4.4 Forfatternes tilknytning på utgivertidspunktet (artikler nivå 1).

Institusjon	Antall (nivå 1)
FFI	7
FFI/FHS/UiT	1
FFI / US Army Research Institute of Environmental Medicine, Natick, MA	4
FFI / US Army Research Institute of Environmental Medicine, Natick, MA / Sjøforsvaret	1
FFI/UiO	2
FFI/UiO/Hæren	1
FFI / Ullevål sykehus / Akershus sykehus	1
FHS	12
FHS / Norwegian Army Land Warfare Center	1
FHS/UiT	3
FSAN / NIH / Graduate School of Health Care Sciences, Jikei Institute, Osaka, Japan/National Research Centre for the Working Environment, Denmark / University of Copenhagen, Denmark	1
IFS	6
Kreftregisteret	3
Kreftregisteret/FSAN/UiT	1
Kreftregisteret/Sjøforsvaret	1
Krigsskolen Linderud	4
Luftkrigsskolen	2
NHH	1
NIH	13
NIH-F	5
NIH/BI	1
NIH/FHS	2
NIH/NIH-F	5
NIH/NIH-F/FHS	1
Norwegian Defence Cyber Academy	1
NTNU	2
NTNU/UiB	4
NUPI	10
Oxford Research Inst	1
PRIO	2

Sanitetsstaben Kontor for forskning og data	9
Sanitetsstaben Kontor for forskning og data / UiO	3
Senter for internasjonal og strategisk analyse	1
Sjøkrigsskolen	1
Stavanger universitetssykehus	1
UiB	12
UiB / Dep of Behavioral Sciences and Leadership, U.S Military Academy	1
UiB / Dep of Behavioral Sciences and Leadership, U.S Military Academy/Dep. of Psychology, University of Michigan	1
UiB / Forsvarets institutt for ledelse	1
UiB / Haukeland sykehus	2
UiB / National Defence College, Washington DC	9
UiB / National Defence College, Washington DC/NIH	1
UiB/NIH	1
UiB / NIH / Luftkrigsskolen / Aker sykehus	1
UiB / Norwegian Underwater Tech center	1
UiB/NTNU/Luftkrigsskolen	1
UiB / Ohio State University, OH, USA	1
UiB/Sjøforsvaret	1
UiB / Sjøforsvaret / FSAN / Sanitetsstaben Kontor for forskning og data	1
UiB / Sjøforsvaret / Washington Univ in St. Louis, Missouri / Army Inst of Surgical Research, Fort Sam Houston	1
UiB/Sjøkrigsskolen	14
UiB / Sjøkrigsskolen / Inst of Naval Medicine, Alverstoke, UK	1
UiB / Sjøkrigsskolen / Svenske forsvarshøgskolan	1
UiO	5
UiT	2
UiT / Sandessjøen sykehus	1
Universitetet i Stavanger	1
University of California/Berkeley	1
Univeristetet i Ålborg	1
University of Sussex	1
Ukjent forfatter tilknytning	6

4.3.2 Hvor og når er artiklene publisert?

Figur 4.4 viser hvilket år artiklene er publisert. Vi har funnet flest artikler som er publisert fra 2005 og ut perioden, og 2016 og 2017 er de årene vi har funnet flest artikler.

Figur 4.4 Publiseringsår for artiklene for perioden 1990–2017 (nivå 1 i svart og nivå 2 i blå).

De 203 artiklene er publisert i 111 forskjellige tidsskrifter (tabell 4.5). Vi finner flest artikler i tidsskriftene *Military Psychology* og *Military Medicine* med ca. 8 prosent av publikasjonene hver. Artikler publisert i tidsskrifter som faller innunder kategorien *helse og fysisk form* utgjør ca. 40 prosent av alle artiklene, og omtrent halvparten av disse er innenfor fagfeltet psykologi.

Tabell 4.5 En oversikt over hvilke tidsskrifter artiklene er publisert i.

Tidsskrift	Antall
Military Psychology	17
Military Medicine	16
Arts and Social Sciences Journal	8
Internasjonal Politikk	7
Journal of Military Studies	5
Sosiologi i dag	4
Psychological Reports	2
Physiological Reports	2
Armed Forces & Society	4
Cooperation and Conflict	3
International Peacekeeping	3
Journal of Strength and Conditioning Research	3
Medicine & Science in Sports and Exercise (nivå 2)	3
Military Behavioral Health	3
Res Militaris – Revue européenne d'études militaires	3
Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports (nivå 2)	3
Scandinavian Journal of Psychology	3
Tidsskrift for Norsk psykologforening	3
International Journal of Learning, Teaching and Educational Research	2
Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology	2
International Journal of Training and Development	2
Journal of Military Ethics	2
Journal of Nervous and Mental Disease	2
Journal of Personality Assessment	2
Journal of Psychosomatic Research	2
Journal of Risk Research	2
Journal of Science and Medicine in Sport	2
Journal of Traumatic Stress	2
Noise & Health	2
Occupational and Environmental Medicine (nivå 2)	2
Personality and Individual Differences	2
Security Dialogue	2
Tidsskrift for Den norske legeforening	2
Uniped	2
Acta Sociologica (nivå 2)	1
Addiction (nivå 2)	1
American Journal of Clinical Nutrition (nivå 2)	1
European Economic Review (nivå 2)	1
European Journal of Endocrinology (nivå 2)	1
European Journal of Information Systems (nivå 2)	1

European Journal of Political Research (nivå 2)	1
Journal of Organizational Change Management	1
Nordic Journal of Psychiatry	1
NORMA	1
American Journal of Industrial Medicine	1
American Journal of Physiology – Gastrointestinal and Liver Physiology	1
Annals of Epidemiology	1
Appetite	1
Applied Developmental Science	1
Archives of Suicide Research	1
Bioelectromagnetics	1
BMC Musculoskeletal Disorders	1
Cancer Epidemiology	1
Cogent Psychology	1
Computers in Human Behavior	1
Defence Studies	1
ETHOS by the American Anthropological Association	1
Etikk i praksis - Nordic Journal of Applied Ethics	1
European Journal of Applied Physiology	1
European Journal of Work and Organizational Psychology	1
European Security	1
Extreme Physiology and Medicine	1
Historisk Tidsskrift	1
Information Systems Management	1
Inhalation Toxicology	1
Interfaces	1
International Archives of Occupational and Environmental Health	1
International Interactions	1
International Journal of Management	1
International Journal of Production Economics (nivå 2)	1
International Journal of Selection and Assessment	1
International Maritime Health	1
International Sociology	1
Journal of Applied Social Psychology	1
Journal of Behavioral Decision Making (nivå 2)	1
Journal of Human Performance in Extreme Environments	1
Journal of Military and Strategic Studies	1
Journal of Military and Veterans' Health	1
Journal of Peace Research (nivå 2)	1
Journal of Philosophy of Education (nivå 2)	1
Journal of Sleep Research	1
Journal of Sports Sciences	1
Journal of Strategic Studies	1

Kungl Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift	1
Kunst og kultur (trykt utg.).	1
Kvinder, Køn & Forskning	1
Leadership & Organization Development Journal	1
Minerva Journal of Women and War	1
NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research	1
Norsk medietidsskrift	1
Nutrition Journal	1
Organizational Behavior and Human Decision Processes (nivå 2)	1
Perceptual and Motor Skills	1
Praktisk økonomi & finans	1
Psychology, Health & Medicine	1
Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation	1
Scandinavian Journal of Work Environment & Health	1
Sleep	1
Small Group Research	1
Small Wars & Insurgencies	1
Social Behavior and Personality	1
Stress and Health	1
Suicide and Life-Threatening Behavior	1
The International Journal of Aviation Psychology	1
The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism (nivå 2)	1
The Journal of Creative Behavior	1
The Norwegian journal of Suicidologi	1
The RUSI Journal	1
Tidsskriftet FoU i Praksis	1
Transfusion	1
Vaccine	1
Work: Journal of Prevention, Assessment & Rehabilitation	1

4.3.3 Temaer i artiklene

For å få en pekepinn på hvilke temaer som tas opp i flere artikler laget vi en ordskey fra alle artikkeltitlene på samme måte som vi gjorde for rapportene (kapittel 4.2). De fleste artiklene er fra engelskspråklige tidsskrifter. Kun 19 publikasjoner er fra norske tidsskrifter. For å minimere støy i ordskeyen har vi tatt ut artikkeltitlene som er skrevet på norsk. Ordskeyen viser at de ordene som forekommer hyppigst i artikkeltitlene er «military», «force», «Norwegian», «training», «study» og «Navy» (figur 4.5). Deretter følger ord relatert til fysisk form, helse og psykologi (for eksempel «physical», «performance», «risk», «stress», «suicide», «hardiness» og «health») etterfulgt av militære ord og personellgrupper (for eksempel «soldier», «officers», «personnel», «vetrans», «war» og «unit»). Ord relatert til kjønn er mindre fremtredende for artiklene enn de var for rapportene («women», «male»).

4.3.3.1 Publikasjoner innenfor helse og naturvitenskap

Innenfor den bredt sammensatte kategorien *helse og naturvitenskapelige fag* finner vi i overkant av 40 prosent av artiklene (nivå 1 og 2). I denne kategorien er ulike fagdisipliner representert, men majoriteten av bidragene kommer fra fagfeltene medisin, fysiologi og idrettsvitenskap. Her finner vi studier som tar opp mange ulike temaer, fra hvordan ulike former for fysisk aktivitet og belastning påvirker militært personell til selvmordsrater blant veteraner.

Fysisk form og aktivitet

Fysisk form og aktivitet hos militært personell er tema i flere artikler (Aandstad, 2011 og 2012, Aandstad mfl., 2014a, 2014b og 2016; Angeltveit mfl., 2016; Breivik mfl., 2016; Buch mfl., 2016a og 2016b; Dyrstad mfl., 2005a, 2006a og 2007; Magerøy mfl., 2007; Morken, 2007; Pensgaard mfl., 2010; Solberg mfl., 2015; Säfenbom mfl., 2016). Noen av studiene omhandler effekten av trening, andre kartlegger fysisk form blant mannlige HV-soldater og noen beskriver hvordan utvikle nye tester blant annet for bedre å måle for eksempel fysisk form (kondisjon og muskelstyrke) og kroppssammensetning.

Ernæring og fysiologi

Flere av studiene ser på forskjellige fysiologiske effekter av ulike former for stress hos militært tilsatte under øvelse eller trening (Castellian mfl., 2017; McClung at al, 2013; Gundersen mfl., 2006; Hoyt mfl., 2006; Karl mfl., 2017; Lundeland mfl., 2012; Margolis mfl., 2014 og 2016; Opstad mfl., 1992 og 1994; Pasiakos mfl., 2016; Solberg mfl., 2017; Teien mfl., 2017). Typisk er dette studier av kadetter som under øvelser utsettes for hard fysisk belastning over tid i kaldt klima, med lavt inntak av næring, søvnunderskudd og stress («multifaktoriel» stress).

Ulike former for eksponering

Noen studier kartlegger hvordan ulike former for eksponering påvirker helsen til militært tilsatte. Flere av disse studier ser sammenhengen mellom ulike typer eksponeringer og kreft, for eksempel eksponering av asbest eller radioaktiv stråling (Strand mfl., 2008 og 2010). To artikler kartlegger eksponering av helseskadelig gass og partikler fra ulike typer ammunisjon brukt i håndvåpen (Borander mfl., 2017; Voie mfl., 2014). En annen studie kartlegger offiserers røykevaner og livsstil (Schei, 1992).

Et par artikler studerer hvordan støy ombord på fartøy påvirker blant annet hørsel, søvn og kognitive ferdigheter (Irgens-Hansen, 2015a og 2015b; Sunde mfl., 2016). Noen studier ser på hvordan søvnunderskudd påvirker planlegging og avgjørelser, lederegenskaper og moralske vurderinger (Kobbeltved mfl., 2005a; Olsen mfl., 2016). Noen studier kartlegger fertilitet hos militært personell i Sjøforsvaret som har tjenestegjort over lenger tid på fartøy, og én av studiene ser spesielt på kognitive ferdigheter hos deres barn (Fjord og Ames, 2009; Magerøy, 2006; Møllerløggen og Moen; 2008).

Vernepliktige

Noen studier bruker registerdata fra vernepliktige på sesjon til å kartlegge utviklingen i ulike helseparametere som høyde, vekt, kondisjon og kroppsmasseindeks (Bjerkedal og Brevik, 2001a og 2001b; Dyrstad mfl., 2005b). Én studie ser på effekten av trening for soldater inne til førstegangstjeneste (Dyrstad mfl., 2006b). En annen studie kartlegger forekomst av muskel- og skjelettskader under førstegangstjenesten (Heir og Glomssaker, 1996). Én studie kartlegger forskjeller i helseparametere mellom kandidater som tas opp til krigsskoleutdanning, og de som ikke kommer videre fra opptak (Norheim mfl., 2002). Vi finner også én studie som kartlegger sammenhengen mellom alkoholmisbruk og selvmord 40 år etter førstegangstjeneste (Rosssow og Amundsen, 1995).

Psykisk helse

Flere av artiklene som er publisert i de medisinske tidsskriftene har psykisk helse som tema. Typiske temaer er stressreaksjoner etter ulykker som for eksempel posttraumatisk stress (PTSD), mental helse, mestringsstrategier, psykisk beredskap, mobbing og motivasjon (Buch mfl., 2017; Eid, 2001; Eid og Johnsen, 2002; Eid mfl., 2003; Eid og Morgan, 2006; Johnsen, 1998; Magerøy mfl., 2008 og 2009; Sandal mfl., 2003; Sanden mfl., 2014; Schei, 1994).

Veteraner

Vi finner mange studier i denne kategorien som kartlegger både fysisk og psykisk helse til personell som enten er eller har vært i internasjonale operasjoner (Bartone mfl., 2017; Hougsnæs mfl., 2017; Johnsen mfl., 2014; Mehlum mfl., 1999 og 2006; Mehlum og Weisæth, 2002; Strand mfl., 2011, 2015 og 2016; Thoresen og Mehlum, 1998, 2004, 2006 og 2008; Thoresen mfl., 2003 og 2006). Flere av studiene bruker registerdata til å kartlegge blant annet kreftforekomst og selvmordsrater blant veteraner. Én artikkel er en feltevaluering av en hepatitt-A-vaksine (Arrhaug, 1992), mens en annen artikkel tar opp hvordan blodoverføring kan skje trygt og effektivt i felt (Strandenes mfl., 2013).

4.3.3.2 Publikasjoner innenfor fagfeltet psykologi

Vi finner at ca. 20 prosent av artiklene er publisert i psykologiske tidsskrifter. I overkant av to tredjedeler av disse artiklene har forfattere med tilknytning til UiB.

Temaene i disse publikasjonene er blant annet: utvikling og bruk av tester for å kartlegge psykologisk hardførhet, prestasjon under ulike former for stress, posttraumatisk stress, transformasjonsledelse, mental helse, risikovillighet, personlighetstester, evnetester, mental trening, samhold (cohesion), trivsel, sosiale normer, perfeksjonisme, mobbing, militær identitet, beslutningstaking, motivasjon og prediksjonsmodeller for gjennomføring av tjenesten og som mål for mestringssevne (Bartone mfl., 2002 og 2012; Bjørnstad og Ulleberg, 2017; Brevik mfl., 2017; Chioqueta og Stiles, 2016; Eid mfl., 2004, 2005a, 2005b og 2008, Firing mfl., 2012; Firing og Laberg, 2012; Gould mfl., 2006; Haerem mfl., 2010; Hartmann mfl., 2003; Hartmann og Grønnerød, 2009; Hetland og Sandal, 2003; Hystad mfl., 2009, 2010, 2011 og 2015; Johansen

mfl., 2013; Johnsen mfl., 2009 og 2013; Kobbeltved et al., 2005b; Køber mfl., 2017; Laberg mfl., 2005; Larsen, 2001; Magerøy mfl., 2009b; Matthews mfl., 2006 og 2011; Mjelde mfl., 2016; Meland mfl., 2015a og 2015b; Moen og Rundmoe, 2005; Olsen mfl., 2006, 2010 og 2012; Olsen og Espevik, 2017; Sandal mfl., 1998; Sandvik mfl., 2010 og 2013; Saus mfl., 2012; Skare mfl., 2016; Solberg, 2005; Thomassen mfl., 2015; Østvik og Rudmin, 2001).

4.3.3.3 Publikasjoner innenfor samfunnsvitenskap og humanistiske fag

Kategorien *samfunnsvitenskap og humanistiske fag* rommer mange fagfelt. Vi finner her studier innenfor fagfeltene statsvitenskap, sosiologi, pedagogikk, etikk, filosofi, økonomi og antropologi. I overkant av 30 prosent av artiklene vi har identifisert i denne studien, havner i denne gruppen. Tre temaer skiller seg ut ved at det er mange artikler som dekker dem. Det er *mangfold og kjønn, prestasjon, læring og pedagogikk og politikk og internasjonal samhandling*.

Mangfold og kjønn

Vi finner en rekke artikler med et kjønnsperspektiv (Bjerke og Rones, 2017; Ellingsen, 2013; Ellingsen mfl., 2016; Gustavsen, 2013; Haaland, 2008; Karamé, 2001; Rones, 2017; Rones og Steder, 2018; Sand og Fasting, 2016; Schjølset, 2013; Skjelsbæk og Tryggestad, 2009 og 2011). Flertallet av disse artiklene ser på hvordan kjønn er en faktor i internasjonale operasjoner. Artiklene tar opp temaer som kvinners deltagelse i ulike typer internasjonale operasjoner med norsk deltakelse i nyere tid, og implementeringen av kjønnsperspektivet i det norske bidraget i Afghanistan. Innenfor fagfeltet statsvitenskap finner vi et par artikler som omhandler likestilling i Forsvaret. I tillegg finner vi noen artikler som studerer likestilling, likeverd og integrering av kvinner i Forsvaret i konteksten at soldatene i førstegangstjeneste bor på kjønnsblandede rom. Én artikkel ser spesielt på Jegertroppen som tiltak for å øke andelen kvinner i operative stillinger. En annen artikkel studerer hvordan humor brukes i Forsvaret, og hvordan sider ved humoren kan gå utover kvinnene i et mannsdominert miljø.

Én artikkel diskuterer mediedebatten som fulgte i kjølevannet av en reportasje om den maskuline krigerkulturen i det norske afghanistanbidraget i mannebladet Alfa i 2010 (Langeland, 2012).

To artikler studerer henholdsvis holdning til likestilling og andre etnisiteter ved å undersøke hvordan holdningene til personell i førstegangstjeneste påvirkes av hvem soldatene deler rom med (Finseraas mfl., 2016; Finseraas og Kotsadam, 2017).

Prestasjon, læring og pedagogikk

Et par av artiklene tar utgangspunkt i overgangen fra innovasjonsforsvaret til innsatsforsvaret og tar for seg hvordan en tenker og gjør ferdighetstilegnelse i det reformerte Forsvaret (Sookermany, 2011a, 2011b, 2012 og 2017). Andre artikler studerer utviklingen av profesjonsutdanningen (Holmøy, 2012; Græger, 2007; Firing mfl., 2011). Én studie stiller spørsmål om hvorvidt Hærens syn på fysisk utdanning og trening er relevant for moderne militære operasjoner (Boe og Nergård, 2017). Flere studier ser på forhold mellom mestringssevne, motivasjon og opplevd kompetanse (Buch mfl., 2015; Fosse mfl., 2015). Noen studerer mestringsopplevelser i ulike

læringssituasjoner (Boe og Bergstøl, 2017; Magnussen og Boe, 2017). Et par studier har undersøkt hvordan militær identitet kan predikere opplevd militær kompetanse og ferdighet, og hvordan militær identitet kan påvirke arbeidsengasjement og utbrenthet i en operativ hæravdeling (Johansen mfl., 2014 og 2015). Hvordan unge cyberoffiserer og deres overordnede ser på cyberdomenet er tema i én artikkel og debriefing er tema i to artikler (Roislien, 2015; Firing mfl., 2015; Moldjord og Hybertsen, 2015).

Et par artikler omhandler læringsutbytte ved ulike tilnærminger til læringsprosessen (Torgersen og Sæverot, 2016a og 2016b). I én artikkel er temaet hvordan best utdanne styrker som fungerer like godt i konvensjonelle som i ukonvensjonelle kriger (Heier, 2015a). En annen artikkel ser på sammenhengen mellom offiserers lojalitet overfor regler og kreativitet (Kirkhaug, 2011).

Internasjonal samhandling og politikk

En rekke artikler dekker norsk forsvarsdiskurs etter den kalde krigen, blant annet samspillet mellom internasjonalisering og nasjonalt forsvar, den norske Nato-debatten samt forholdet mellom EU og Nato og norske bidrag i internasjonale operasjoner (Dyvik, 2016; Græger, 2005a, 2005b, 2009, 2011a og 2017; Græger og Leira, 2005; Haaland, 2007 og 2010; Heier, 2015b; Hellestveit, 2016; Henriksen, 2013; Rottem, 2007; Skånland, 2010; Roennfeldt, 2016).

Deltagelse i internasjonale operasjoner

Vi finner et par artikler som omhandler hvordan militært personell opplever det å delta i internasjonale operasjoner. Flere studier har henvendt seg til afghanistanveteraner eller deres ektefeller (Haaland, 2016; Gustavsen, 2016 og 2017; Lien mfl., 2016). Disse artiklene har studert evnen til erfaringslæring i internasjonale operasjoner, militær prestasjon blant ulike personellgrupper og mestringsstrategier. Én av artiklene studerer hvordan norsk personell som har tjenestegjort i Afghanistan og deres nærmeste familie skaper mening fra sine erfaringer.

Militærsosiologi

Tidsskriftet *Sosiologi i dag* har viet et nummer til militærsosiologi. Her finner vi fire norske bidrag (Bjørnstad, 2011; Græger, 2011b; Rones, 2011; Skjeldsbæk og Tryggestad, 2011). To av artiklene tar for seg henholdsvis Telemarksbataljonen og jegersoldatene i Heimevernet som spesifikke norske soldater, fornet av spesifikke norske sosiale og geografiske forhold. Én artikkel diskuterer kvinnenenes stilling i institusjonen det norske forsvar, og én artikkel diskuterer konsekvensene av internasjonaliseringen av Forsvaret for offisersprofesjonen.

Ledelse og planlegging

Et par artikler tar opp ulike aspekter ved militær ledelse og kommunikasjonsegenskaper (Krabberød, 2014; Boe og Bergstøl, 2017; Johansen og Platek, 2017; Boe og Holth, 2017; Holth og Boe, 2017). Én artikkel diskuterer strategier for planlegging og gjennomføring av militære fellesoperasjoner (Boe, 2017).

Studier av spesifikke personellgrupper

Vi har også inkludert to historiske studier som ser på hvordan en spesifikk militær personellgruppe har hatt en historisk betydning (Seip, 2008; Johannessen, 2013). Én artikkel ser på utviklingen av spesialstyrkene etter krigen, og på utviklingen av det internasjonale samarbeidet «*Global Special Operations Forces Enterprise*» (Lysgård og Boe, 2017).

Etikk

Vi har inkludert et par studier fra fagfeltet filosofi som belyser etiske dilemmaer for militært personell i krise og krig (Frantzen, 2003; Eriksen, 2010; Forsberg mfl., 2012).

Økonomi

Vi finner én artikkel som ser på effektivitet og produktivitet i en hæravdeling og én artikkel som ser på særalderspensjon i et nytt pensjonssystem (Hanson, 2016; Hove og Åmodt, 2016).

4.3.3.4 Annet

Én artikkel ser på utviklingstendenser i hvem som publiserer i tidsskriftet *Armed Forces & Society* gjennom volum1–41 av tidsskriftet (Sookermany mfl., 2017). Tidsskriftet ble etablert for å være en publiseringskanal for forskning med tverrfaglige tilnærminger til den militære institusjonen og som studerer forholdet mellom væpnede styrker og deres samfunn.

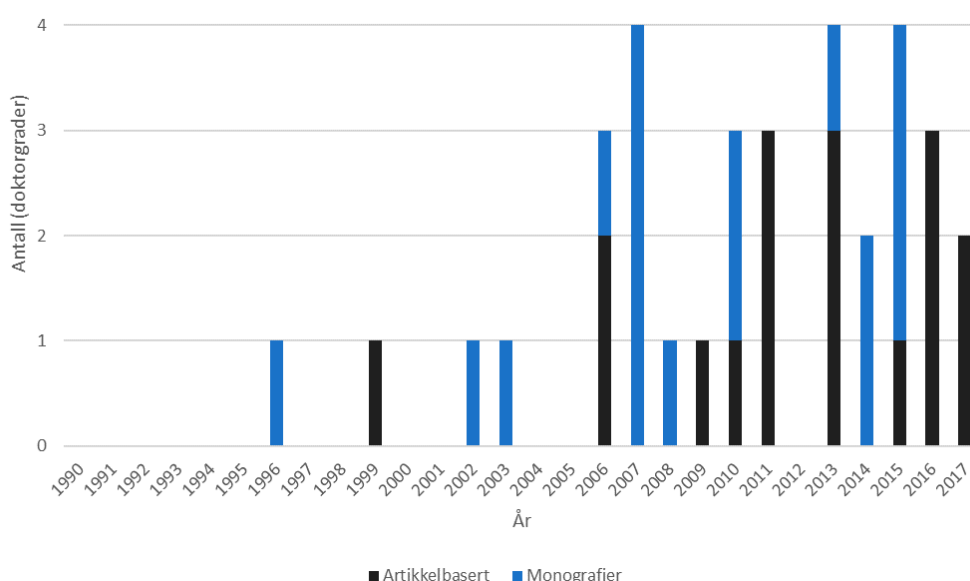
Én studie bruker matematiske optimeringsmetoder for å optimalisere utdanningstakten av jagerpiloter i overgangsfasen mellom jagerflyene F-16 og F-35 (Fauske og Hoff, 2016).

Flere studier ser på hvordan introduksjon av nye IT-systemer påvirker organisasjonskultur og arbeidshverdag i Forsvaret (Tolsby, 1998 og 2000; Iden og Langeland, 2010).

4.4 Doktorgrader

Ved å bruke den søkemetoden som er beskrevet i kapittel to finner vi i perioden fra 1990 og frem til august 2018 at det er levert 35 doktorgradsarbeider; 18 monografier og 17 artikkelbaserte doktorgrader. Vi har valgt å inkludere alle disse doktorgradene i databasen selv om flere av disse avhandlingene ikke direkte handler om personell i forsvarssektoren og dermed ligger litt på siden av formålet med denne kartleggingen.

Figur 4.7 viser en oversikt over hvilket år doktorgradsarbeidene er levert. I perioden 2006–2017 har det i snitt vært forsvart 2,4 doktorgrader i året.

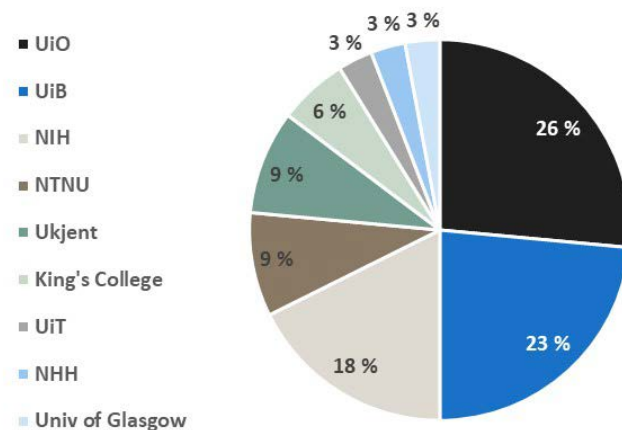

Figur 4.7 Doktorgrader i perioden 1990–2017.

Tabell 4.7 gir en oversikt over hvilke institusjoner doktorgradsarbeidene er forsvart ved og viser at de fleste forsvares ved UiB (26 prosent), UiO (26 prosent) og NIH (17 prosent).

Vi vil ikke gå inn på temaer for doktorgradene, men angi fagfeltet doktorgradene tilhører.²⁷ Denne inndelingen er basert på hvilket fakultet og institutt doktorgradsavhandlingen er levert ved. Vi finner flest doktorgrader innenfor fagfeltene psykologi, idrettsvitenskap og ledelse, administrasjon og organisasjonsutvikling (figur 4.8). Deretter følger statsvitenskap, historie, militære studier, pedagogikk/utdanning, medisin, teologi, sosiologi og sosialantropologi.

²⁷ Omtrent halvparten av doktorgradene er artikkelbaserte. Temaer for de enkelte artiklene som inngår i disse doktorgradene er dekket i kapittel 3.3.

Figur 4.8 Doktorgrader levert i perioden 1990–2017 fordelt på fagfelt.

Tabell 4.6 Oversikt over hvilke utdanningsinstitusjoner doktorgradene er levert ved og titler på oppgavene.

Utdanningsinstitusjon			Forfatter og tittel	A/M ²⁸
UiO	Det utdanningsvitenskapelige fakultet	Institutt for pedagogikk	1) Sookermany, 2013. <i>On developing (post)modern soldiers: An inquiry into the ontological and epistemological foundation of skill-acquisition in an age of military transformation.</i>	A
	Det samfunnsvitenskapelige fakultet	Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi	2) Gustavsen, 2017. <i>Constructing meaning after war. A study of the lived experiences of Norwegian Afghanistan veterans and military spouses.</i>	A
		Psykologisk institutt	3) Thoresen, 2006. <i>Suicide in peacekeepers: a study of risk factors for suicide in Norwegian veterans of</i>	A

²⁸ A = artikkelbasert. M = monografi.

			<i>international military operations.</i>	
	Institutt for statsvitenskap		4) Heier, 2015. <i>Influence and marginalisation: Norway's adaptation to US transformation efforts in NATO, 1998–2004.</i> 5) Haaland. 2008. <i>Small forces with a global outreach: role perceptions in the Norwegian Armed Forces after the Cold War.</i> 6) Græger, 2007. <i>Norsk forsvarsdiskurs 1990–2005: internasjonaliseringen av forsvaret.</i>	M M M
	Sosial-antropologisk institutt		7) Danielsen, 2015. <i>Making warriors in the global era: an anthropological study of institutional apprenticeship: selection, training, education, and everyday life in the Norwegian Naval Special Operations Commando.</i>	M
Det humanistiske fakultet			8) Høiback, 2010. <i>Uniformed reason: on the justification of military doctrine: past, present, and future.</i>	M
	Institutt for arkeologi, konservering og historie		9) Gjerdulsen, 2013. <i>Den norske hæren 1660–79 – utskrivning og organisering.</i>	M

UiB	Det psykologiske fakultet		<p>1) Johansen, 2013. <i>The impact of military identity on performance in the Norwegian Armed Forces.</i></p> <p>2) Espevik, 2011. <i>Expert Teams: Do Shared Mental Models of Team Members make a Difference?</i></p> <p>3) Olsen, 2010. <i>Are good leaders moral leaders? The relationship between effective military operational leadership and morals.</i></p> <p>4) Solberg, 2007. <i>Peacekeeping Warriors: A Longitudinal Study of Norwegian Peacekeepers in Kosovo.</i></p>	<p>A</p> <p>A</p> <p>A</p> <p>M</p>
	Det medisinske fakultet		<p>5) Irgens-Hansen, 2016. <i>Effects of noise exposure among navy personnel. Hearing loss and cognitive performance.</i></p> <p>6) Magerøy, 2009. <i>Health among Navy personnel. A cross-sectional study in the Royal Norwegian Navy.</i></p>	<p>A</p> <p>A</p>
	Det samfunnsvitenskaplige fakultet	Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap	<p>7) Krabberød, 2015. <i>Organizing for naval operations: Implementing mission command on board the Nansen-class frigates.</i></p>	<p>A</p>

			8) Skauge, 2002. <i>Den tenkende soldat? Verneplikt i Norge som demokratisk institusjon.</i>	M
			9) Jackobsen, 1996. <i>Militærorganisasjonen - utfordringer og dilemmaer: en studie av det norske forsvar, gjennom offiserenes opplevelse av det.</i>	M
NIH			1) Aandstad, 2017. <i>Physical fitness and physical activity in Norwegian home guard soldiers: a cross-sectional and method comparison study.</i>	A
			2) Meland, 2016. <i>Mindfulness in High Performance Environments.</i>	A
			3) Rones, 2015. <i>The struggle over military identity: a multi-sited ethnography on gender, fitness and "the right attitudes" in the military profession/field.</i>	M
			4) Eriksen, 2011. <i>Soldiers' reach for optimized performance.</i>	A
			5) Dyrstad, 2006. <i>Fysisk form og trening i Forsvaret.</i>	A
			6) Heir, 1999. <i>Skader ved trening av militært personell.</i>	M

NTNU	Faculty of Social Science and Technology Management	Department of Education	1) Firing, 2011. <i>Education and reflection in extreme situations.</i>	A
		Department of Psychology	2) Moldjord, 2016. <i>Coping with stress in military and operational professions: holistic debriefing and development of trust in high performance teams.</i>	A
	Det humanistiske fakultet.	Institutt for historiske studier	3) Maaø, 2014. <i>Vitenskap for politikk? Systemgruppen ved Forsvarets forskningsinstitutt og norsk forsvarspolitikk fra 1950 til 1980.</i>	M
		Institutt for statsvitenskap	1) Rottem, 2008. <i>Hva forsvarer Norge? Det norske forsvarets møte med en ny virkelighet.</i>	A
NHH		Ledelse	1) Nissestad, 2007. <i>Leadership development: an empirical study of effectiveness of the leadership development program at The Royal Norwegian Naval Academy and its impact on preparing officers to execute leadership in today's conflicts and the conflicts in the years ahead.</i>	M

BI		Ledelse og administrasjon	<p>1) Bakken, 2013. <i>Intuition and analysis in decision making</i></p> <p>2) Jackobsen, 1996. <i>Militærorganisasjonen - utfordringer og dilemmaer: en studie av det norske forsvar, gjennom offiserenes opplevelse av det</i></p>	M M
King's College, London			<p>1) Hanssen, 2014. <i>Coalition Strategy in Complex Conflicts: The Strategic Behaviour of Three NATO-States in Afghanistan 2003–2008.</i></p> <p>2) Frantzen, 2003. <i>NATO and Peace Support Operations 1991–1999: Policies and Doctrines.</i></p>	M M
Univ. of Glasgow			<p>1) Henriksen, 2006. <i>Operation allied force: a product of military theory or political pragmatism? An examination of the role of air power in handling the Kosovo crisis, 1998–99.</i></p>	M
Menighets-fakuletet		Teologi	<p>1) Lunde, 2007. <i>Norm og situasjon: en drøfting av krig/fred-spørsmålet i lys av kirkelig debatt i Norge i tiden 1945–2003.</i></p>	M
Misjons-høgskolen		Teologi	<p>1) Hagesæther, 2010. <i>Makt og etikk: norsk</i></p>	M

			<i>militær profesjonsetisk diskurs 1959–2009.</i>	
--	--	--	---	--

4.5 Oppsummering

4.5.1 Rapporter

Vi fant 122 unike rapporter. Rapportene har forfattere fra 30 ulike institusjoner, og mange av institusjonene er forfattere på kun én rapport. Omtrent en tredjedel av alle rapportene kommer fra FFI. I tillegg står NIH/NIH-F, Krigsskolen Linderud, FSAN og Fafo bak en del rapporter.

Rapportene dekker mange temaer, men to grupper skiller seg ut. Det er rapporter som har et *kjønnsperspektiv* og rapporter som omhandler *helse og fysisk form*, som utgjør ca. 30 hver av alle publikasjonene.

Rapportene som har et *kjønnsperspektiv* tar opp mange temaer, som for eksempel rekruttering, seleksjon, kultur, motivasjon, trivsel og sosialisering. De fleste av rapportene er fra ulike forskningsprosjekter opprettet i kjølvannet av den politiske målsettingen om økt rekruttering av kvinner til Forsvaret og er typisk finansiert av FD. FFI-prosjektrekken «Forskning på årskull» (2008–2017) står for svært mange av disse publikasjonene.

Gruppen *helse og fysisk form* rommer mange temaer, men felles for rapportene her er at de handler om fysisk eller psykisk helse eller fysisk form og aktivitet. I denne kategorien er mange ulike fagdisipliner representert, men majoriteten av bidragene kommer fra fagfeltene medisin, psykologi, fysiologi og idrettsvitenskap. FFI, NIH/NIH-F og FSAN står bak de fleste publikasjonene.

En rekke temaer har 5 til 11 rapporter hver. Det er personellstudier knyttet til temaene utdanning og erfaringslæring, internasjonale operasjoner og turnover og turnoverintensjon. Vi finner også enkelte emner som har 2 til 4 artikler hver. Det er ledelse, overgangen til sivilt arbeidsliv, særaldersgrense, spesialstyrkene, ordning for militært tilsatte, forsvarsfamilier og kostnadsanalyser.

4.5.2 Artikler

Vi fant 203 forskningsartikler som faller inn under temaet for denne studien. Kun 10 prosent av disse er publisert på nivå 2. Artikkene er publisert i over 100 forskjellige tidsskrifter, og vi finner flest artikler i tidsskriftene *Military Psychology* og *Military Medicine*. Omtrent 30 prosent av alle publikasjonene har forfatter fra UiB, og de fleste er innen fagfeltene psykologi og medisin. Deretter følger NIH/NIH-F med omtrent 15 prosent av publikasjonene. FFI, FHS og Sanitetsstaben Kontor for forskning og data har i underkant av 10 prosent av publikasjonene hver. Artikkene dekker mange fagdisipliner.

Vi finner ca. 60 prosent av artiklene i gruppen *helse og naturvitenskapelige fag*, og omtrent en tredjedel av publikasjonene er innenfor fagfeltet psykologi. De andre artiklene er i all hovedsak fra fagfeltene medisin, fysiologi og idrettsvitenskap.

Studiene innenfor fagfeltet psykologi tar opp mange ulike temaer, men studier som utvikler og bruker tester for å kartlegge psykologisk hardførhet utpeker seg med mange artikler. Det samme gjør studier som kartlegger prestasjon under ulike former for stress, risikovillighet og studier av psykisk helse og prestasjon hos militært personell som har deltatt eller deltar i internasjonale operasjoner.

I tillegg er det er fire temaer som utpeker seg med flere enn 10 artikler innenfor kategorien *helse og naturvitenskapelige fag*. Det første temaet er *fysisk form og aktivitet* blant militært personell. Denne gruppen dekker studier som typisk kartlegger effekten av trening og fysisk form blant militært personell eller beskriver utviklingen av nye tester for å måle fysisk form og helse. Det andre temaet er hvordan soldater responderer fysiologisk på ulike former for stress under øvelse eller trening, det kan være for eksempel søvnmangel, kulde eller for lite næring. Et tredje tema er hvordan ulike former for eksponering som militært personell kan bli utsatt for påvirker deres helse, som for eksempel støy, kruttrøyk eller stråling. Det fjerde temaet er fysisk og psykisk helse hos veteraner.

Vi finner ca. 30 prosent av publikasjonene innenfor tidsskrifter som publiserer samfunnsvitenskapelige og humanistiske studier. Vi har funnet publikasjoner fra fagfeltene statsvitenskap, sosiologi, pedagogikk, etikk, filosofi, økonomi og antropologi.

Tre temaer skiller seg ut ved at det er mange artikler som dekker dem. Det er *mangfold og kjønn, internasjonal samhandling og politikk og prestasjon, læring og pedagogikk*.

Artiklene med tema *internasjonal samhandling og politikk* dekker i stort den norske forsvarsdiskurs etter den kalde krigen – samspillet mellom internasjonalisering og nasjonalt forsvar, den norske Nato-debatten og norske bidrag i internasjonale operasjoner.

Typisk omhandler artiklene med et kjønnsperspektiv hvordan kjønn er en faktor i internasjonale operasjoner, men vi finner også artikler om likestilling, likeverd og integrering av kvinner i Forsvaret.

I kategorien *prestasjon, læring og pedagogikk* går noen temaer igjen i flere artikler. Det er hvordan en tenker og gjør ferdighetstilegnelse i innsatsforsvaret, utviklingen av profesjonsutdanningen og forhold mellom mestringsevne, motivasjon og opplevd kompetanse.

5 Diskusjon og veien videre

I kapittel 4 har vi sett på hvilke temaer vi finner i forskningsrapportene og artiklene vi har kartlagt i vår studie. Vi vil her sammenstille disse resultatene for å si noe om hvilke områder vi finner forskning på og peke på kunnskapshull. Vi har gått igjennom ulike programmer fra en rekke forskningskonferanser²⁹ som omhandler personell i militær kontekst for å identifisere områder som det finnes internasjonal forskning på, men hvor vi ikke finner tilsvarende forskning i norsk kontekst. Vi har også sett på hva som skrives om utvikling av personellområdet i gjeldende Strategi for forskning og utvikling for forsvarssektoren (FD, 2018) og i ny langtidsplan (FD, 2020) for å avdekke om det er spesielle områder her vi i denne litteraturgjennomgangen ikke har identifisert studier på.

Vår liste over områder med lite eller ingen forskning er på ingen måte uttømmende, og den vil være farget av vår kunnskap om feltet selv om den er basert på en omfattende gjennomgang av litteraturen fra perioden 1990–2017, internasjonal forskning på militært personell og gjeldende politiske dokumenter.

Vi har i denne rapporten vist at studier på personell har tiltatt det siste tiåret. For forskningsrapportene spesielt, ser vi at de temaene vi finner mest forskning på er fra prosjekter opprettet i kjølvannet av en rekke stortingsmeldinger rettet mot den utviklingen av personellområdet i forsvarssektoren som har foregått de 10–15 siste årene (FD, 2007, 2008 og 2013). Artiklene derimot domineres av forskning på personellens fysiske eller psykiske helse; over 50 prosent av artiklene er innen fagfeltene medisin og psykologi. Etter hvert som både Forsvaret og personellområdet utvikles, vil noe av kunnskapen foreldes og ny må tas frem. Derfor er det viktig fortsatt å ha fokus på de områdene vi har identifisert forskning innenfor.

5.1 Temaer vi finner forskning på

Tabellen viser en oversikt over områder hvor vi har funnet minst fem rapporter eller artikler (tabell 5.1). Det er tre områder som peker seg ut, og det er:

- helse og fysisk form (49 prosent)
- kjønnsperspektiv (17 prosent)
- prestasjon, læring og pedagogikk (11 prosent)

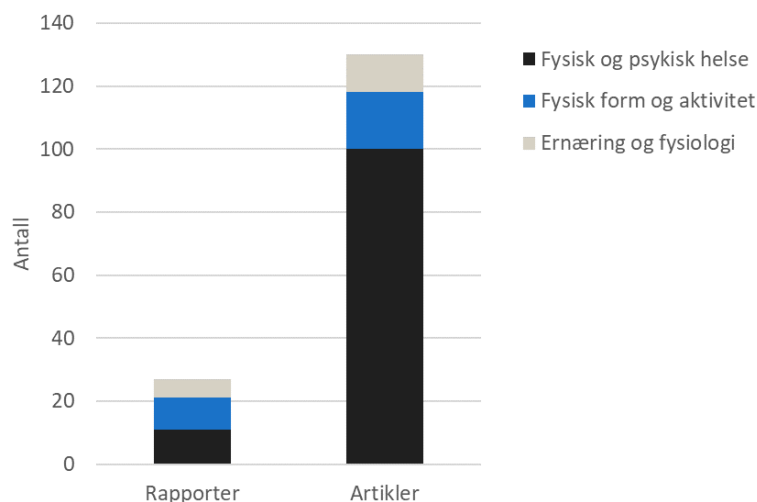
²⁹Forskningskonferanser: 1) Inter-University Seminar on Armed Forces and Society (IUS), 2) The European Research Group on Military and Society (ERGOMAS), 3) The International Sociological Association, Research Group 01 Armed Forces and Conflict Resolution, 4) the International Society of Military Sciences (ISMS) og 5) International congress on soldiers physical performance.

Tabell 5.1 En oversikt over de områdene vi finner forskning på i rapport- og artikkelformat.

Områder	Rapporter (antall)	Artikler (antall)	Publikasjoner totalt (prosent)
Helse og fysisk form	27	130	49 %
Kjønnsperspektiv	39	17	17 %
Prestasjon, læring og pedagogikk	15	21	11 %
Internasjonale operasjoner (ikke helse)	6	5	3 %
Internasjonal politikk og samhandling		14	4 %
Ledelse og planlegging	4	6	3 %
Turnover og turnoverintensjon	5		2 %

Kategorien *helse og fysisk form* er den klart største og utgjør omtrent halvparten av alle publikasjonene i rapport- og artikkelformat. Denne kategorien er bredt sammensatt og rommer mange fagdisipliner. Flere av artiklene i denne kategoriene inngår i doktorgrader. En videre inndeling av denne kategorien viser at vi finner flest artikler innenfor temaet *fysisk og psykisk helse* (figur 5.1). Denne kategorien domineres av artikler. Vi finner spesielt mange studier innenfor fagfeltet psykologi, og mange av psykologipublikasjonene kommer fra et svært fruktbart samarbeid mellom Sjøforsvaret og miljøet Operativ psykologi ved UiB. Vi finner også en rekke studier som kartlegger fysisk og/eller psykisk helse hos militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner.

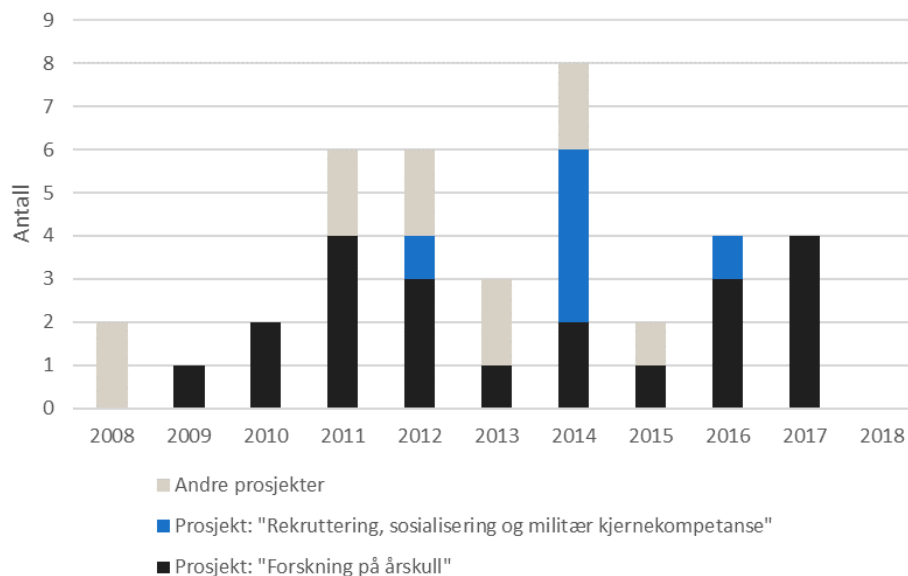
Et annet eksempel på et samarbeid mellom Forsvaret og en sivil utdanningsinstitusjon som har ført til mange felles publikasjoner er den mellom Forsvaret og NIH. Vi finner en rekke studier på fysisk form og aktiviteter, og på dette feltet finner vi en jevn fordeling mellom publikasjoner i rapport- og artikkelformat (figur 5.1).

Figur 5.1 Publikasjoner innen kategorien helse og fysisk form.

Vi finner også en del forskning som har et kjønnsperspektiv. Det meste av denne forskningen stammer fra FD-finansierte prosjekter som ble opprettet i kjølvannet av Stortingsmelding 36 «Økt rekruttering av kvinner til Forsvaret» (FD, 2006). Publikasjonene fra denne type oppdragsforskning er stort sett i rapportform og er publisert i tidsrommet fra 2008 til og med 2017 (figur 5.2). FFI-prosjektrekken «Forskning på årskull» har produsert ca. 60 prosent av rapportene. Østlandsforskning sitt prosjekt «Rekruttering, sosialisering og militær kjernekompetanse» står for ca. 15 prosent av rapportene.

Rapportene handler i stort om hva som fremmer eller hemmer kvinners inntog i Forsvaret. Vi finner også én doktorgrad på dette temaet fra perioden. I artikkelformatet finner vi et par publikasjoner med denne vinklingen, men flertallet av publikasjonene her handler om kvinners deltagelse og rolle i internasjonale operasjoner og implementering av FNs resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet i det norske forsvaret.

Figur 5.2 Publisjonsår for forskningsrapporter med tema kjønn fordelt på ulike prosjekter.

I kategorien *prestasjon, læring og pedagogikk* er omtrent like mange publikasjoner i rapportformat som i artikkelformat. Rapportene handler i stort om evaluering av studietilbud og læringspedagogikk i Forsvaret. Artikkene tar opp temaer som hvordan en tenker og gjør ferdighetstilegnelse i innsatsforsvaret, utviklingen av profesjonsutdanningen og forhold mellom mestringsevne, motivasjon og opplevd kompetanse. I denne kategorien er de fleste publikasjonene fra Forsvarets egne skoler samt NIH-F.

Flere artikler er skrevet om den norske forsvarsdiskursen etter den kalde krigen. De fleste av disse artiklene kommer fra NUPI, men også noen fra krigsskolene, FHS og IFS. I 2008 kom stortingsmeldingen «*Fra vernepliktig til veteran*» *Om ivaretagelse av personell før, under og etter deltakelse i utenlandsoperasjoner* (St.meld. nr. 34 (2008–2009)). Ulike aspekter ved deltagelse i internasjonale operasjoner for personellet er tema i flere rapporter og artikler. Vi finner også et par doktorgrader av nyere dato innenfor denne tematikken. En del av forskningen følger av den politiske satsningen på ivaretagelse av veteraner.

5.2 Temaer vi finner lite eller ingen forskning på

Noen temaer har vi funnet mellom 3 og 5 publikasjoner som omhandler. Det gjelder studier som ser på overgang til det sivile arbeidsmarkedet og studier som dekker spesifikke personellordninger eller personellgrupper (særaldersgrensen, ordning for militært tilsatte og spesialstyrkene). Endringene innenfor personellområdet de siste fem årene, som for eksempel innføringen av allmenn verneplikt, ny personellordning for militært personell og utdanningsreformen, vil kreve oppfølging og dermed forskning i tiden fremover.

Vi vil nå se på noen temaer vi mener det er lite eller ingen forskning på. Vi har definert «lite» forskning til være temaer hvor vi ikke har funnet noen publikasjoner eller kun har funnet én eller to publikasjoner. Denne listen er ikke uttømmende, men er basert på våre betraktninger etter å ha tematisert litteraturen fra perioden 1990–2017 samt internasjonal forskning på militært personell og gjeldende politiske dokumenter.

Både rapportene og artiklene ser i all hovedsak på militært personell. Vi finner få eller ingen studier hvor objektene er *sivilt tilsatte*.

De fleste studiene på militært personell er på de yngre aldersgruppene i Forsvaret, og svært få studier fokuserer på *eldre militært tilsatte*.

I tillegg er det få studier på *reservister*. Vi finner riktignok noen studier av personell i HV, men ikke andre grupper som inngår blant reservistene.

Tidsperspektivet for denne studien er fra 1990 til august 2018. I denne perioden har kvinner gjort sitt inntog i Forsvaret, men de utgjør i dag ikke mer enn 11 prosent av de militært tilsatte. Dette legger begrensninger på hvilke studier som har blitt gjennomført for denne personellgruppen. I mange grupperinger i Forsvaret har kvinnene enten vært fraværende eller har utgjort en for liten gruppe til at forskning kan gjennomføres. Selv om vi har identifisert en del forskning på kjønn i Forsvaret, er det viktig å være klar over at det meste av forskningen utenom denne dedikerte delen, er forskning på menn. Spesielt gjelder det den medisinske og psykologiske forskningen. Selv om vi har identifisert relativt mye litteratur på psykisk og fysisk helse blant militært personell, er funnene i de aller fleste tilfeller kun gyldige for menn. Eventuelle kjønnsforskjeller vet vi lite eller ingenting om. Studier som ser på ernæring, skadeforebygging, måler fysisk prestasjon eller ser på effekt av trening er i stort kun utført på menn, og gjerne unge menn.

Andre mangfoldsparemetre enn kjønn finner vi få eller ingen studier på. Vi finner for eksempel kun én studie som ser på etnisitet i Forsvaret og ingen studier hvor seksuell legning (LGBT) eller kompetansemangfold er tema. Vi finner to doktorgrader innenfor fagfeltet teologi, men ellers finner vi ingen studier hvor religion og tro i Forsvaret er tema. Vi finner heller ingen studier av hvordan mangfold påvirker prestasjon i grupper og den operative evnen til Forsvaret.

Vi har ikke identifisert studier på læring og trening av militær kjernekompetanse, som for eksempel skyting eller kamptrening.

Vi finner lite forskning innenfor personell- og arbeidsøkonomi. Forsvaret er en stor arbeidsgiver og har både en rekke behov og muligheter som skiller seg fra de fleste aktører i samfunnet for øvrig. Det trengs økt kunnskap om hvordan ulike insentivordninger virker for å rekruttere og beholde personell i Forsvaret.³⁰ I tillegg er det få studier som ser på hvordan ulike omstillingsprosesser i Forsvaret påvirker personellets adferd.

³⁰ FFI har en forskningsaktivitet innenfor personelløkonomi. Den hadde oppstart i 2017, og derfor er ikke publikasjoner fra denne forskningen fanget opp i denne litteraturoppsummeringen.

Det stilles store krav til partnerne og barna i forsvarsfamilier både på grunn av tjenestens art og fordi en tjeneste i Forsvaret ofte medfører mye fravær fra hjemmet. Det være seg på grunn av pendling eller deployering. For å utvikle familiepolitikken i Forsvaret trenger organisasjonen kunnskap om forsvarsfamilier og deres behov. Vi finner lite forskning som dekker denne problematikken.

Et annet tema vi ikke finner forskning på, er interaksjonen mellom mennesker og teknologi. Kunstig intelligens, digitalisering, robotisering og automatisering blir stadig viktigere i hvordan vi lever og løser våre oppgaver.³¹ Det vil påvirke hva slags oppgaver forsvarssektoren får og hva slags menneskelige ressurser som blir nødvendig i fremtiden.

En trend de senere årene har vært at Forsvaret inngår strategiske partnerskap på flere områder. Logistikk er et slikt område. Dette fører til endrede oppgaver og kompetansebehov og nye interaksjonsarenaer for Forsvaret. Vi finner lite eller ingen forskning på denne problematikken.

Vi finner lite forskning på vold, mobbing og trakassering i Forsvaret. Vi finner én rapport som dokumenterer metodeutvikling av et verktøy for kartlegging av mobbing og trakassering, og temaet er kun sporadisk omtalt i enkelte rapporter.³² Vi finner ingen studier som er viet helt til denne problematikken til tross for at Forsvarets egne undersøkelser viser relativt høy forekomst av mobbing og trakassering i Forsvaret, spesielt blant soldater i førstegangstjeneste.

5.3 Politiske dokumenter

I den gjeldende Strategi for forskning og utvikling for forsvarssektoren er personell og kompetanse et eget FoU-område. Et mål her er å fremskaffe forskningsbasert og anvendbar kunnskap som bidrar til økt operativ evne og menneskets yteevne i krig (FD, 2018). Kunnskapen skal bidra til å utvikle personell- og kompetansepolitikken tilpasset militære utviklingstrekk og samfunnstrender. Samtidig skal forskningen og utviklingen bidra til god implementering av vedtatte tiltak innenfor dette området. Det pekes spesielt på at det kreves kunnskap om menneskelige forhold for å drive operasjoner under krevende forhold i nordområdene. I samme strategi blir grensesnittet mellom mennesket og teknologi trukket frem som et av syv prioriterte forskningsområder (FD, 2018). Vi har i avsnitt 5.2 pekt på at vi ikke har funnet forskning på grensesnittet mellom mennesket og teknologi i denne litteraturgjennomgangen.

Den nye langtidsplanen for Forsvaret viser til at høyere operative krav og skjerpede klartider krever mer personell med relevant kompetanse til Forsvaret (FD, 2020). I langtidsplanen pekes det på tre sentrale utviklingstrekk for personellområdet i kommende langtidsperiode. Det er i) utvikling av mer fleksible bemanningskonsepter, ii) styrke evnen til å rekruttere og beholde personell, og iii) tilrettelegge for en effektiv og fleksibel utvikling og utnyttelse av kompetanse. Denne utviklingen av Forsvaret vil kreve mer og ny kunnskap. Vi finner i denne

³¹ Vi finner for eksempel ingen forskning på feltet «Human enhancement (HE)». HE kan beskrives som naturlig, kunstig eller teknologisk endring av menneskekroppen for å styrke fysiske eller mentale evner. Eksempler kan være robotbasert eksoskjelet, smarte tekstiler eller medikamenter.

³² Verktøyet er videreutviklet og dokumentert i et notat fra FFI i 2019 (Fasting og Kjøber, 2019).

litteraturgjennomgangen noe forskning på hvordan rekruttere og beholde personell, men liten eller ingen forskning som ser på hvordan ulike bemanningskonsepter og strategisk kompetansestyring vil påvirke Forsvaret.

5.4 Veien videre

Vi har i denne rapporten dokumentert hvordan vi har samlet og klassifisert litteraturen innenfor området personell i forsvarssektoren i perioden 1990 til og med august 2018. Denne litteraturen har vi gjort tilgjengelig i en database i verktøyet Zotero. Vi vil jevnlig oppdatere denne databasen med ny litteratur.

Det er stor bredde i databasen. Den dekker mange temaer og fagfelt. I denne rapporten har vi ikke sett på funn, konklusjoner og foreslåtte tiltak fra den identifiserte litteraturen, men kun sett på hvilke temaer vi finner forskning innenfor. Databasen kan imidlertid være et godt utgangspunkt for kunnskapsoppsummeringer innenfor avgrensede temaer.³³ Den dannet for eksempel utgangspunktet for en kunnskapsoppsummering som kartla hva vi vet om hvorfor spesialistene slutter i Forsvaret (Strand, 2019).

Vi håper databasen vil være et nyttig verktøy for både forskere og beslutningstakere.

³³ Vi identifiserte i denne kartleggingen et par kunnskapsoppsummeringer innenfor spesifikke temaer. Det gjaldt forskning på kvinner i Forsvaret frem til 2011, FFI sin forskning knyttet til Krigsskolens stridskurs og norsk deltakelse i internasjonale operasjoner i perioden 1990–2015 (Fasting og Sand, 2011; Teien, 2013; Gustavsen, 2017).

Forkortelser

AFI	Arbeidsforskningsinstituttet
BI	Handelshøyskolen BI Universitetet i Oslo
Fafo	Forskningsstiftelsen Fafo
FD	Forsvarsdepartementet
FFI	Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)
FHS	Forsvarets høyskole
FLO	Forsvarets logistikk organisasjon
FSAN	Forsvarets sanitet
HiV	Høgskolen i Vestfold
IFS	Institutt for forsvarsstudier
KIFO	Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning
NIFU	Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
NIH	Norges Idrettshøgskole
NIH-F	Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt
NKVTS	Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress
Norut	Norut Northern Research Institute AS
NSD	Norsk senter for forskningsdata
NTNU	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
NUPI	Norsk Utenrikspolitisk Institutt
OECD	Economic Co-operation and Development
PRIO	Peace Research Institute Oslo
SISA	Senter for internasjonal og strategisk analyse

SSB	Statistisk sentralbyrå
UiB	Universitetet i Bergen
UiO	Universitetet i Oslo
UiT	Universitetet i Tromsø. Norges arktiske universitet
ØF	Østlandsforskning

Referanser

1. Aandstad, Anders (2004). *Fysisk form og testing i Heimevernet: En foreløpig rapport fra testingen av HV-04 soldaters fysiske form*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt.
2. Aandstad, Anders (2005). *Fysisk form og testing i Heimevernet. Samlerapport pilotprosjekt Del 1a, 1b og 2*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt.
3. Aandstad, Anders, Rune Hageberg og Reidar Säfvenbom (2009). *HV i bevegelse. Rapport 2: fysisk form og fysisk aktivitet i HV*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvaret institutt.
4. Aandstad, Anders (2011). *Fysiske arbeidskrav for militært personell. Moving soldiers/Soldaten i bevegelse, nr. 2*.
5. Aandstad, Anders mfl. (2012). *Change in Anthropometrics and Aerobic Fitness in Air Force Cadets During 3 Years of Academy Studies*. *Aviation, Space, and Environmental Medicine* 83, nr. 1.
6. Aandstad, Anders mfl. (2014a). *Validity and Reliability of Bioelectrical Impedance Analysis and Skinfold Thickness in Predicting Body Fat in Military Personnel*. *Military Medicine* 179, nr. 2.
7. Aandstad, Anders mfl. (2014b). *Anthropometrics, Body Composition, And Aerobic Fitness in Norwegian Home Guard Personnel*. *Journal of Strength and Conditioning Research* 28, nr. 11.
8. Aandstad, Anders (2015a). *Styrketesting på sesjon. Gir medisinalstøt, stille lengde og pull-ups et mer validt mål på styrke enn dagens isometriske bryst- og beinpress?* Rapport, Valideringsprosjekt ved FPVS Hamar høsten 2015.
9. Aandstad, Anders (2015b). *Fysiske testresultater i Forsvaret relatert til alder og kjønn*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt.
10. Aandstad, Anders mfl. (2016). *Objectively Measured Physical Activity in Home Guard Soldiers During Military Service and Civilian Life*. *Military Medicine* 181, nr. 7.
11. Aandstad, Anders (2017). *Physical Fitness and Physical Activity in Norwegian Home Guard Soldiers: A Cross-Sectional and Method Comparison Study*. Doktorgradsavhandling, NIH.

-
-
12. Aarhaug, Per (1992). *Field-Evaluation of a Hepatitis-a Vaccine in a Norwegian Contingent to the United-Nations Interim Force in Lebanon*. Vaccine 10: S156–58.
 13. Aasen, Ivar (1996). *Forvaltningsutdanning i Forsvaret: økonomi, personell, materiell, infrastruktur, informasjonssystemer: innstilling fra utvalget til vurdering av forvaltningsutdanningen i Forsvaret*. Rapport, Forsvaret.
 14. Agoy, N. I. (1996). *When Officers Need Internal Enemies: Aspects of Civil-Military Relations in Scandinavia between the World Wars*. Journal of Peace Research 33, nr. 4: 469–81.
 15. Alsos, Gry Agnete, Elisabet Ljunggren og Tone Magnussen (1998). *Fra soldatliv til arbeidsliv - om Arbeidsmarkedsetatens service overfor personer som har avtjent førstegangstjeneste*. Rapport, Norlandsforskning.
 16. Angeltveit, Andreas mfl. (2016). *Validity, Reliability, and Performance Determinants of a New Job-Specific Anaerobic Work Capacity Test for the Norwegian Navy Special Operations Command*. Journal of Strength and Conditioning Research 30, nr. 2: 487–96.
 17. Bakken, Bjørn Tallak (2013). *Intuition and analysis in decision making*. Doktorgradsavhandling, BI.
 18. Bartone, Paul T. mfl. (2002). *Factors Influencing Small-Unit Cohesion in Norwegian Navy Officer Cadets*. Military Psychology 14, nr. 1: 1–22.
 19. Bartone, Paul T. mfl. (2012). *Psychological Hardiness and Coping Style as Risk/Resilience Factors for Alcohol Abuse*. Military Medicine 177, nr. 5: 517–24.
 20. Bartone, Paul T. mfl. (2017). *Hardiness, Avoidance Coping, and Alcohol Consumption in War Veterans: A Moderated-Mediation Study*. Stress and Health 33, nr. 5: 498–507.
 21. Bergheim, Kjersti, Heidi Kristina Westli og Jarle Eid (2007). *Lederutvikling i Forsvaret*. Rapport fra psykologiske fakultet, UiB.
 22. Bjerke, Thea Aspestrand og Nina Rones (2017). *The Fine Line between Funny and Offensive Humour in a Total Institution*. Res Militaris – Revue Européenne d'études Militaires 7, nr. 2.
 23. Bjerkedal, Tor og John Ivar Brevik (2001a). *Høyde, vekt og kroppsmasseindeks ved sesjon for menn født i årene 1967 – 80*. Tidsskrift for Den norske legeförening 121, nr. 6: 674–77.

-
-
24. Bjerkedal, Tor og John Ivar Brevik (2001b). *Geografiske variasjoner i kroppsmasseindeks målt ved sesjon for menn født i Norge 1967–80*. Tidsskrift for Den norske legeförening 121, nr. 30: 3505–8.
 25. Bjørnstad, Anne Lise og Pål Ulleberg (2017). *Is Established Knowledge About Cross-Cultural Differences in Individualism-Collectivism Not Applicable to the Military? A Multi-Method Study of Cross-Cultural Differences in Behavior*. *Military Psychology* 29, nr. 6: 477–90.
 26. Bjørnstad, Thor Christian (2011). *Fra soldater av folket til soldater for staten*. *Sosiologi i dag* 41, nr. 1: 5–31.
 27. Boe, Ole (2017). *Using Effects-Based Thinking as an Alternative Method to Center of Gravity Analysis in the Planning and Execution of Military Joint Operations*. *Arts and Social Sciences Journal* 8, nr. 2: 1–4.
 28. Boe, Ole og Hans-Olav Bergstøl (2017). *Theoretical and Practical Aspects of Self-Efficacy in Military Cadets*. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* 16, nr. 7.
 29. Boe, Ole og John N. Nergård (2017). *Is the Norwegian Army's View of Physical Education and Training Relevant for Modern Military Operations?* *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* 16, nr. 6.
 30. Boe, Ole og Torill Holth (2017). *Is Guidance as a Tool for Leadership Communication Effective for Military Leaders?* *Arts and Social Sciences Journal* 8, nr. 2: 1–8.
 31. Boe, Ole mfl. (2017). *Leadership Challenges for Joint Force Commanders during the Transition from a High-Intensity to a Low-Intensity Conflict*. *Arts and Social Sciences Journal* 8, nr. 3: 1–5.
 32. Borander, Anne Katrine mfl. (2017). *Military Small Arms Fire in Association with Acute Decrements in Lung Function*. *Occupational and Environmental Medicine*.
 33. Borgersen, Ivar (1993). *Sivile holdninger til militære ledere: ulike påvirkningskilder til folks mening om offisersyrket*. Rapport STILO.
 34. Breivik, Gunnar, Robert Buch og Reidar Säfvenbom (2016). *Performance Orientation and Injury Among Military Cadets: The Mediating Role of Disinhibition*. *Military Behavioral Health* 3, nr. 1: 29–36.
 35. Breivik, Gunnar, Trond Svela Sand og Anders McDonald Sookermany (2017). *Sensation seeking and risk-taking in the Norwegian population*. *Personality and Individual Differences* 119: 266–72.

-
-
36. Bråten, Mona (2007). *Bruk av sivil og militær kompetanse i Forsvarets logistikk-organisasjon*. Fafo-rapport.
 37. Buch, Robert, Reidar Säfvenbom, og Ole Boe (2015). *The Relationships between Academic Self-Efficacy, Intrinsic Motivation, and Perceived Competence*. *Journal of Military Studies* 6, nr. 1.
 38. Buch, Robert mfl. (2016a). *Exploring the interplay between the motivational climate and goal orientation in predicting maximal oxygen uptake*. *Journal of Sports Sciences* 34, nr. 3: 267–77.
 39. Buch, Robert mfl. (2016b). *The Relationship Between Mastery Orientation and Maximal Oxygen Uptake Among Military Cadets: The Mediating Role of Intrinsic Motivation*. *Military Behavioral Health* 4, nr. 4: 398–408.
 40. Buch, Robert, Christina G. L. Nerstad og Reidar Säfvenbom (2017). *The Interactive Roles of Mastery Climate and Performance Climate in Predicting Intrinsic Motivation*. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports* 27, nr. 2: 245–53.
 41. Bækken, Lasse Vestli og Hilde Kristin Teien (2016). *Allmenn verneplikt militært multifaktorielt stress – Er det kjønnsforskjeller?* FFI-rapport 16/01581.
 42. Carlsten, Tone Cecilie, Ingunn Dahler Hybertsen og Gunhild Heggem (2015). *Vurdering av Luftkrigsskolens yrkesrelevans (VALKYR)*. Rapport, NIFU.
 43. Castellani, John W. mfl. (2017). *Cardiovascular and Thermal Strain during 3–4 Days of a Metabolically Demanding Cold-weather Military Operation*. *Extreme Physiology and Medicine*. 6:2.
 44. Chioqueta, Andrea P. og Tore C. Stiles (2016). *Factor Structure of the Dysfunctional Attitude Scale (Form A) and the Automatic Thoughts Questionnaire: An Exploratory Study*. *Psychological Reports*.
 45. Danielsen, Tone (2008). «Common sense is not that common». *Krysskulturelle kommunikasjonskollisjoner – utfordringer i internasjonal krisehåndtering*. FFI-rapport 2008/01728.
 46. Danielsen, Tone og Sigmund Valaker (2009). *Teknologisk innovasjon med fart og retning med spesialstyrkene*. FFI-rapport 2009/00516.
 47. Danielsen, Tone og Reidar Skaug (2010). *Hvordan kan Krigsskolen bidra til å utvikle offiseren som sakkyndig i sin egen profesjon?* Krigsskolen Fagrapport 2/2010.
 48. Danielsen, Tone og Sigmund Valaker (2012). *Teknologisk innovasjon med fart og retning i spesialstyrkene – en antropologisk studie*. FFI rapport 2012/00816.

-
-
49. Danielsen, Tone (2012). «Hos oss sitter kulturen i hjertet» – en antropologisk studie av kultur i Marinejegerkommandoen. FFI-rapport 2012/00516.
 50. Danielsen, Tone (2015). *Making Warriors in the Global Era: An Anthropological Study of Institutional Apprenticeship: Selection, Training, Education, and Everyday Life in the Norwegian Naval Special Operations Commando*. Doktorgradsavhandling, UiO.
 51. Danielsen, Tone og Reidar Skaug (2017). *Ny struktur hva med kultur? Pilotstudie av Ordning for militært tilsatte (OMT)*. FFI-rapport 16/02365.
 52. Dyrstad, Sindre M., Rune Soltvedt og Jostein Hallén (2005a). *Effect Of Military Training On Maximal Oxygen Uptake In Norwegian Infantry Soldiers*. *Medicine & Science in Sports and Exercise* 37.
 53. Dyrstad, Sindre M., Anders Aandstad og Jostein Hallén (2005b). *Aerobic fitness in young Norwegian men: a comparison between 1980 and 2005*. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports* 15, nr. 5: 298–303.
 54. Dyrstad, Sindre M, DG Barlaug og Rolad Bahr (2006a). *Relationship Between Physical Training Volume and Soldiers' Service Performance During a Peacekeeping Mission*. *Medicine & Science in Sports and Exercise* 38.
 55. Dyrstad, Sindre M, Rune Soltvedt og Jostein Hallén (2006b). *Physical Fitness and Physical Training during Norwegian Military Service*. *Military Medicine* 171, nr. 8: 736–41.
 56. Dyrstad, Sindre M. (2006c). *Fysisk form og trening i Forsvaret*. Doktorgradsavhandling, NIH.
 57. Dyrstad, Sindre M., Blake W. Miller og Jostein Hallén (2007). *Physical Fitness, Training Volume, and Self-Determined Motivation in Soldiers during a Peacekeeping Mission*. *Military Medicine* 172, nr. 2: 121–27.
 58. Dyvik, Synne L. (2016). «Valhalla Rising»: *Gender, Embodiment and Experience in Military Memoirs*. *Security Dialogue* 47, nr. 2: 133–50.
 59. Eid, Cecilia Beadle (2009). *Holdninger til forsvaret Februar 2009*. Rapport, Nielsen Consumer Research.
 60. Eid, Jarle (2001). *Tidlig intervensjon og forebygging av posttraumatiske stressforstyrrelser*. Rapport.
 61. Eid, Jarle og Bjørn Helge Johnsen (2002). *Acute Stress Reactions after Submarine Accidents*. *Military Medicine* 167, nr. 5: 427–31.

-
-
62. Eid, Jarle (2003). *The course of PTSD symptoms following military training accidents and brief psychosocial interventions*. *Personality and Individual Differences* 35, nr. 4: 771–83.
 63. Eid, Jarle mfl. (2004). *Stress and Coping in a Week-Long Disabled Submarine Exercise*. *Aviation, Space, and Environmental Medicine* 75, nr. 7: 616–21.
 64. Eid, Jarle mfl. (2005a). *Dispositional Optimism and Self-Assessed Situation Awareness in a Norwegian Military Training Exercise*. *Perceptual and Motor Skills* 100, nr. 3: 649–58.
 65. Eid, Jarle, Bjørn Helge Johnsen og Evelyn-Rose Saus (2005b). *Trauma Narratives and Emotional Processing*. *Scandinavian Journal of Psychology* 46, nr. 6: 503–10.
 66. Eid, Jarle og Charles A. Morgan III (2006). *De interaktive rollene som mestringsklima og prestasjonsklima når det gjelder å forutsi egen motivasjon*. *Military Medicine* 171, nr. 5: 436–42.
 67. Eid, Jarle mfl. (2008). *Growing transformational leaders: Exploring the role of personality hardiness*. *Leadership & Organization Development Journal* 29, nr. 1: 4–23.
 68. Eide, Trude H. mfl. (2012). *Rekruttering, sosialisering og militær kjernekompetanse. Et forprosjekt om strukturer, prosesser og forståelser av mangfold i Forsvaret*. ØF-rapport 2012/06.
 69. Eide, Trude H. mfl. (2014). *Idealer og virkeligheter. Mangfold i Forsvaret. Sluttrapport fra prosjektet «Rekruttering, sosialisering og militær kjernekompetanse i Forsvaret, 2011-2014»*. ØF-rapport 2014/14.
 70. Ellingsen, Anne (2012). *Norsk og svensk fagmilitær anvendelse av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325: en komparativ studie, med sideblikk til U.S. Marine Corps*. Rapport, Senter for internasjonal og strategisk analyse.
 71. Ellingsen, Anne (2013). *Norges implementering av kjønnsperspektivet i militæroperasjoner i Meymaneh, Afghanistan*. *Internasjonal Politikk* 71, nr. 1: 7–27.
 72. Ellingsen, Dag, Ulla-Britt Lilleaas og Michael Kimmel (2016). *Something is Working—But Why? Mixed Rooms in the Norwegian Army*. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 24, nr. 3: 151–64.
 73. Ellingsen, May-Britt (2008). *Monolitt eller mosaikk?: pilotundersøkelse med særlig fokus på rekruttering av kvinner i Forsvaret og programutkast for studier av kultur i Forsvaret*. Rapport.

-
-
74. Eriksen, Jørgen Weidemann (2010). *Should Soldiers Think before They Shoot?* Journal of Military Ethics 9, nr. 3: 195–218.
 75. Eriksen, Jørgen Weidemann (2011). *Soldiers' Reach for Optimized Performance*. Doktorgradsavhandling, NIH.
 76. Espevik, Roar (2001). *Felles mentale modeller: en studie av betydningen av systemkunnskap vs personkunnskap i krisesituasjoner*. Rapport, Sjøkrigsskolen.
 77. Espevik, Roar (2011). *Expert Teams: Do Shared Mental Models of Team Members Make a Difference?* Doktorgradsavhandling, UiB.
 78. Fasting, Kari og Trond Svela Sand (2010). *Gender and Military Issues – A Categorized Research Bibliography*. Moving Soldiers – Soldaten i bevegelse 01/2010.
 79. Fasting, Kari og Trond Svela Sand (2011). *Flere kvinner i Forsvaret? En analyse av studier om rekruttering av kvinner og kvinners erfaringer i og med Forsvaret*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt.
 80. Fasting, Kari og Trond Svela Sand (2012). *Flere Kvinner i Forsvaret? Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret. Delrapport 2*. Rapportserie Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt 01/2012.
 81. Fauske, Maria Fleischer (2011). «Jeg vil inn i Forsvaret – hvem er jeg?» – En kvantitativ studie. FFI-rapport 2011/01204.
 82. Fauske, Maria Fleischer (2012). *Analyse av data fra sesjon del 1 i 2011*. FFI-rapport 2012/00706.
 83. Fauske, Maria Fleischer og Erlend Øby Hoff (2016). *From F-16 to F-35: Optimizing the Training of Pilots in the Royal Norwegian Air Force*. Interfaces 46, nr. 4: 326–33.
 84. FD (2006). *Økt rekruttering av kvinner til Forsvaret*. St.meld. nr. 36 (2006–2007).
 85. FD (2008). «Fra vernepliktig til veteran» *Om ivaretagelse av personell før, under og etter deltakelse i utenlandsoperasjoner*. St.meld. nr. 34 (2008–2009).
 86. FD (2013). *Kompetanse for en ny tid*. Meld. St. 14 (2012–2013).
 87. FD (2018). *Strategi for forskning og utvikling for forsvarssektoren*.
 88. FFI (2017). *Slik får Forsvaret flere kvinner*. VITEN nr. 1 2017. FFI-rapport 17/00889.

-
-
89. Finseraas, Henning mfl. (2016). *Exposure to female colleagues breaks the glass ceiling—Evidence from a combined vignette and field experiment*. *European Economic Review, Social identity and discrimination*, 90: 363–74.
 90. Finseraas, Henning og Andreas Kotsadam (2017). *Does Personal Contact with Ethnic Minorities Affect Anti-Immigrant Sentiments? Evidence from a Field Experiment*. *European Journal of Political Research* 56, nr. 3: 703–22.
 91. Firing, Kristian, Ragnheidur Karlsdottir og Jon Christian Laberg (2011). *Identity in Situation: Differences between Police and Military*. *Tidsskriftet FoU i Praksis* 5, nr. 1: 9–28.
 92. Firing, Kristian (2011). *Education and Reflection in Extreme Situations*. Doktorgradsavhandling, NTNU.
 93. Firing, Kristian mfl. (2012). *An Experimental Study of Social Norms in Situation*. *Military Psychology* 24, nr. 6: 542–50.
 94. Firing, Kristian og Jon Christian Laberg (2012). *Personal Characteristics and Social Identity as Predictors of Risk Taking among Military Officers: An Empirical Study*. *International Journal of Management* 29, nr. 3: 86–98.
 95. Firing, Kristian Alexander, Moen og Kåre Inge Skarsvåg (2015). *Debriefing to Learn from Extreme Events: The Case of Utøya*. *International Journal of Training and Development* 19, nr. 4: 301–9.
 96. Fjord, Lakshmi og Genevieve Ames (2009). *Reproductive Health in Eight Navies: A Comparative Report on Education, Prevention Services, and Policies on Pregnancy, Maternity/Paternity Leaves, and Childcare*. *Military Medicine* 174, nr. 3: 278–89.
 97. Folkenborg, K. og K. Nergaard (2001). *På vei mot et nytt forsvar. Virkninger for de ansatte*. Fafo-rapport 354.
 98. Forsberg, Ellen-Marie, Are Eidhamar og Svein-Tore Kristiansen (2012). *Organising Ethics: The Case of the Norwegian Army*. *Etikk i Praksis – Nordic Journal of Applied Ethics*, nr. 1: 72–87.
 99. Forsvaret, 2013. *Helse for stridsevne 2013 – Nøkkeltall fra Forsvarets Helseregister*. Rapport, Forsvaret.
 100. Forsvaret, 2014. *Helse for stridsevne 2014 – Nøkkeltall fra Forsvarets Helseregister*. Rapport, Forsvaret.
 101. Forsvaret, 2015. *Helse for stridsevne 2015 – Nøkkeltall fra Forsvarets Helseregister*. Rapport, Forsvaret.

-
-
102. Forsvaret, 2016. *Helse for stridsevne 2016 – Nøkkeltall fra Forsvarets Helseregister*. Rapport, Forsvaret.
 103. Forsvaret, 2017. *Helse for stridsevne 2017 – Nøkkeltall fra Forsvarets Helseregister*. Rapport, Forsvaret.
 104. Forsvarets sanitet (1993). *UNIFIL-undersøkelsen. Rapport del 1 – 25.02.93. Resultater og anbefalinger*. Rapport, Kontor for psykiatri.
 105. Forsvarets sanitet (2012). *Afghanistan-undersøkelsen 2012. Undersøkelse av psykisk helse hos norsk militært personell som har tjenestegjort i Afghanistan 2001–2011*. Rapport, Kontor for psykiatri og stressmestring.
 106. Forsvarets sanitet (2016). *UNIFIL-undersøkelsen 2016. En etterundersøkelse av norsk militært personell som tjenestegjorde i Libanon i årene 1978–1998*. Rapport, Forsvaret.
 107. Fosse, Thomas Hol mfl. (2015). *The Impact of Personality and Self-Efficacy on Academic and Military Performance: The Mediating Role of Self-Efficacy*. *Journal of Military Studies* 6, nr. 1: 47–65.
 108. Frantzen, Henning A. (2003). «*Incident at a Roadblock*»–*Get Used to It!* *Journal of Military Ethics* 2, nr. 1: 78–81.
 109. Frantzen, Henning (2003). *NATO and Peace Support Operations 1991–1999: Policies and Doctrines*. Doktorgradsavhandling, King's College.
 110. Furseth, Inger (2001). *Muslims in Norwegian prisons and the defence*. KIFO rapport 15.
 111. Gisnås, Hallvar, Elisabeth Åmot, og Joachim Reitan (2016). *Alternative særaldersgrenser i forsvarssektoren implikasjoner for alderssammensetning og kostnadsnivå*. FFI-rapport 16/01076.
 112. Gjeruldsen, Ole Henrik (2013). *Den norske hæren 1660–79 – utskrivning og organisering*. Doktorgradsavhandling, UiO.
 113. Gould, Kristian S. mfl. (2006). *Performance-Shaping Factors Associated With Navigation Accidents in the Royal Norwegian Navy*. *Military Psychology* 18, nr. sup1: S111–29.
 114. Græger, Nina (2005a). *Norsk NATO-debatt etter den kalde krigen*. *Internasjonal Politikk* 63, nr. 2–3: 217–40.

-
-
115. Græger, Nina (2005b). *Norway in a Transatlantic Tight Spot Between US and European Security Strategies?* Security Dialogue 36, nr. 3: 412–16.
 116. Græger, Nina og Halvard Leira (2005). *Norwegian Strategic Culture after World War Two: From a Local to a Global Perspective*. Cooperation and Conflict 40, nr. 1: 45–66.
 117. Græger, Nina (2007). *Internasjonal politikk og Forsvaret: Internasjonalisering og akademisering av den militære utdanningen*. Internasjonal Politikk 65, nr. 2: 173–203.
 118. Græger, Nina (2007). *Norsk forsvarsdiskurs 1990-2005: internasjonaliseringen av forsvaret*. Doktorgradsavhandling, UiO.
 119. Græger, Nina (2009). *Norsk forsvarsdiskurs post-1990. Internasjonalisering og nasjonalt forsvar i nytt samspill*. Internasjonal Politikk 67, nr. 3: 350–79.
 120. Græger, Nina (2011a). «Home and Away»? *Internationalism and Territory in the Post-1990 Norwegian Defence Discourse*. Cooperation and Conflict 46, nr. 1: 3–20.
 121. Græger, Nina (2011b). *Offisersprofesjon i endring: 20 år med internasjonalisering og transformasjon av Forsvaret*. Sosiologi i dag 41, nr. 1.
 122. Græger, Nina (2017). *Grasping the everyday and extraordinary in EU–NATO relations: the added value of practice approaches*. European Security 26, nr. 3: 340–58.
 123. Grøgaard, Jens B. (1994). *Kyndighet, villighet, mulighet: reservebefalets rolle i mobiliseringsforsvaret*. Fafo-rapport.
 124. Grøgaard, Jens B. (1998). *Forsvaret mot arbeidsledighet 1997: effekten av voksenopplæringens kurstilbud under og etter militærtjenesten*. Fafo-rapport.
 125. Gundersen, Yngvar mfl. (2006). *Seven Days' around the Clock Exhaustive Physical Exertion Combined with Energy Depletion and Sleep Deprivation Primes Circulating Leukocytes*. European Journal of Applied Physiology 97, nr. 2: 151–57.
 126. Gundersen, Yngvar, Bård Lundeland, Ingjerd Thrane og Per Kristian Opstad (2008). *Markører for overbelastning under en fem-dagers fysisk krevende militærøvelse*. FFI-rapport 2008/01089.
 127. Gundersen, Yngvar, Svein Martini og Ingjerd Thrane (2012). *Kosttilskudd med ω -3-fettsyrer – virkning på immunforsvaret etter langvarige fysiske anstrengelser*. FFI-rapport 2012/00382.

-
-
128. Gustavsen, Elin (2011). *Vervede i Forsvaret: motivasjon, erfaringer og fremtidsplaner*. Oslo Files on Defence and Security, 2011.
 129. Gustavsen, Elin og Stefan Johannessen (2012). *Grenaderer i Hæren*. Rapport, Institutt for forsvarsstudier.
 130. Gustavsen, Elin (2013). *Equal Treatment or Equal Opportunity? Male Attitudes towards Women in the Norwegian and US Armed Forces*. *Acta Sociologica* 56, nr. 4: 361–74.
 131. Gustavsen, Elin (2016). *The Construction of Meaning among Norwegian Afghanistan Veterans*. *International Sociology* 31, nr. 1: 21–36.
 132. Gustavsen, Elin (2017). *The Privatized Meaning of Wartime Deployments: Examining the Narratives of Norwegian Military Spouses*. *ETHOS by the American Anthropological Association* 45, nr. 4: 514–531.
 133. Gustavsen, Elin (2017). *Constructing Meaning after War A Study of the Lived Experiences of Norwegian Afghanistan Veterans and Military Spouses*. Doktorgradsavhandling, UiO.
 134. Gustavsen, Elin, Guro Lien, og Andreas Forø Tollefsen (2017). *Norsk deltakelse i internasjonale operasjoner 1990–2015*. FFI-rapport 17/00996.
 135. Haaland, Torunn Laugen (2007). *Participation in Peace Support Operations for Small Countries: The Case of Norway*. *International Peacekeeping* 14, nr. 4: 493–509.
 136. Haaland, Torunn Laugen (2008). *Small forces with a global outreach: role perceptions in the Norwegian Armed Forces after the Cold War*. Doktorgradsavhandling, UiO.
 137. Haaland, Torunn Laugen (2010). *Still Homeland Defenders at Heart? Norwegian Military Culture in International Deployments*. *International Peacekeeping* 17, nr. 4: 539–53.
 138. Haaland, Torunn Laugen (2016). *The Limits to Learning in Military Operations: Bottom-up Adaptation in the Norwegian Army in Northern Afghanistan, 2007–2012*. *Journal of Strategic Studies* 39, nr. 7: 999–1022.
 139. Haerem, Thorvald mfl. (2010). *Do Military Decision Makers Behave as Predicted by Prospect Theory?* *Journal of Behavioral Decision Making* 24, nr. 5: 482–97.
 140. Hagen, Inger Marie og Arne Pape (1997). *Medspillere eller motspillere. Lederes og tillitsvalgte erfaringer med Hovedavtalen i staten*. Fafo-rapport 227.

-
-
141. Hagesæther, Alf Petter (2010). *Makt og etikk: norsk militær profesjonsetisk diskurs 1959–2009*. Doktorgradsavhandling, Misjonshøgskolen.
 142. Hanson, Torbjørn (2016). *Efficiency and Productivity in the Operational Units of the Armed Forces: A Norwegian Example*. International Journal of Production Economics Complete, nr. 179: 12–23.
 143. Hanson, Torbjørn, Frank Brundtland Steder og Sverre Nyhus Kvalvik (2016). *Hva motiverer til tjeneste i Forsvaret? – en innledende kvantitativ analyse av holdninger og adferd i Brigade Nord*. FFI-rapport 16/01012.
 144. Hanssen, Tor Erik (2014). *Coalition Strategy in Complex Conflicts: The Strategic Behaviour of Three NATO-States in Afghanistan 2003–2008*. Doktorgradsavhandling, King's College.
 145. Hartmann, Ellen mfl. (2003). *Psychological Measures as Predictors of Military Training Performance*. Journal of Personality Assessment 80, nr. 1: 87–98.
 146. Hartmann, Ellen og Cato Grønnerød (2009). *Rorschach Variables and Big Five Scales as Predictors of Military Training Completion: A Replication Study of the Selection of Candidates to the Naval Special Forces in Norway*. Journal of Personality Assessment 91, nr. 3: 254–64.
 147. Heen, Hanne (2006). *Samliv i Forsvaret: en kvantitativ studie av forholdet mellom familie og arbeid i befalsfamilier*. Rapport, Arbeidsforskningsinstituttet.
 148. Heen, Hanne (2012). *Samliv i Forsvaret 2011: forholdet mellom familie og arbeid i befalsfamilier: en kvantitativ studie*. Rapport, Arbeidsforskningsinstituttet.
 149. Heier, Tormod (2015a). *Is “Out of Area” Also “Out of Control”? The RUSI Journal* 160, nr. 1: 58–66.
 150. Heier, Tormod (2015b). *Conventional Forces on Unconventional Battlefields. Is Military Education “On Track”? Kungl Krigsvetenskapsakademiens Handlingar Och Tidskrift*, nr. 3.
 151. Heier, Tormod (2015). *Influence and Marginalisation: Norway's Adaptation to US Transformation Efforts in NATO, 1998–2004*. Doktorgradsavhandling, UiO.
 152. Heir, T. og P. Glomsaker (1996). *Epidemiology of Musculoskeletal Injuries among Norwegian Conscripts Undergoing Basic Military Training*. Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports 6, nr. 3: 186–91.
 153. Heir, Trond (1999). *Skader ved trening av militært personell*. Doktorgradsavhandling, NIH.

-
-
154. Hellestveit, Cecilie (2016). *Stomperud i Bagdad*. Internasjonal Politikk 74, nr. 3.
 155. Hellum, Nina (2009). *Menn i dumme kjoler: en antropologisk studie av menneskelige faktorer i fredsstøttende operasjoner*. FFI-rapport 2009/00129.
 156. Hellum, Nina (2010). «*Bein i nesa*» – en antropologisk studie av kjønnsproblematikk på minesveiperen KNM Otra. FFI-rapport 2010/00030.
 157. Hellum, Nina (2014). «*Sminkedritt over hele vasken*» – en kvalitativ feltstudie av kjønnsblandede rom og maskulinitetskultur i Forsvaret. FFI-rapport 2014/02156.
 158. Hellum, Nina (2016). «*Ikke ha fokus på om det er tut eller hank*». En studie av jevn kjønnsfordeling blant menige i Luftvern bataljonen på Ørland. FFI-rapport 16/01923.
 159. Hellum, Nina (2017). «*Not focussing on whether it's a spout or a handle*» – an anthropological study on even gender balance among conscripts in a Norwegian Air Force Battalion. FFI-rapport 17/01196.
 160. Henriksen, Dag (2006). *Operation allied force: a product of military theory or political pragmatism? An examination of the role of air power in handling the Kosovo crisis, 1998–99*. Doktorgradsavhandling, Universitetet i Glasgow.
 161. Henriksen, Dag (2013). *Suksess uten innflytelse? Norges erfaringer fra operasjonene over Libya*. Internasjonal Politikk 71, nr. 1: 29–56.
 162. Hetland, Hilde og Gro Sandal (2003). *Transformational Leadership in Norway: Outcomes and Personality Correlates*. European Journal of Work and Organizational Psychology 12, nr. 2: 147–70.
 163. Holmøy, Eli Rønnaug (2012). *Yrkesdidaktikk og profesjonsutdanning*. Uniped 35, nr. 01: 96–101.
 164. Holth, Torill og Ole Boe (2010). *Finnes det noen sammenhenger mellom utøvelsen av lederstilen utviklende lederskap og personlighetstrekk hos kadetter på KS? KS-rapport*.
 165. Holth, Torill (2016). *Veiledning som lederverktøy: dokumentasjon av undervisningsprogrammet «Veileder 1» ved Krigsskolen*. KS-rapport.
 166. Holth, Torill og Ole Boe (2017). *Enhancing the Leadership Communication Skills of Norwegian Military Officers*. Arts and Social Sciences Journal 8, nr. 1: 1–6.
 167. Hougsnæs, Sverre mfl. (2017). *Norwegian male military veterans show low levels of mental health problems four years after deployment in Afghanistan*. Nordic Journal of Psychiatry 71, nr. 1: 26–32.

-
-
168. Hove, Kjetil, Elisabeth Åmot og Bård Eggereide (2015). *Pensjonskostnader i forsvarssektoren. Overslagsberegninger av «usynlige» kostnader for forsvarssektorens personell*. FFI-rapport 15/01785.
169. Hove, Kjetil og Elisabeth Åmot (2016). *Særalderspensjon i et nytt pensjonssystem*. Praktisk økonomi & finans 32, nr. 2: 186–99.
170. Hoyt, Reed W. mfl. (2006). *Negative Energy Balance in Male and Female Rangers: Effects of 7 d of Sustained Exercise and Food Deprivation*. American Journal of Clinical Nutrition 83, nr. 5: 1068–75.
171. Hussain, A. og T. Heir (2010). *Stresskader/psykiske belastningskader hos militært personell etter tjeneste i utenlandsoperasjoner - kunnskapsoppdatering 2010*. Rapport, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).
172. Husøy, Anders, Anders Aandstad og Sigmund Alfred Anderssen (2015). *Livsløpsendringer i fysisk prestasjonsevne og helse*. Rapport, Norges idrettshøgskole.
173. Hystad, Sigurd W. mfl. (2009). *Psykologisk hardførhet: En revidert versjon av den norske 'Hardiness'-skalaen*. Tidsskrift for Norsk psykologforening 46, nr. 9: 857–59.
174. Hystad, Sigurd W. mfl. (2010). *Psychometric Properties of the Revised Norwegian Dispositional Resilience (Hardiness) Scale*. Scandinavian Journal of Psychology 51, nr. 3: 237–45.
175. Hystad, Sigurd W. mfl. (2011). *Psychological Hardiness Predicts Admission Into Norwegian Military Officer Schools*. Military Psychology 23, nr. 4: 381–89.
176. Hystad, Sigurd W. mfl. (2015). *On the Stability of Psychological Hardiness: A Three-Year Longitudinal Study*. Military Psychology 27, nr. 3: 155–68.
177. Høyback, Harald (2010). *Uniformed Reason: On the Justification of Military Doctrine : Past, Present, and Future*. Doktorgradsavhandling, UiO.
178. Iden, Jon og Lars Langeland (2010). *Setting the Stage for a Successful ITIL Adoption: A Delphi Study of IT Experts in the Norwegian Armed Forces*. Information Systems Management 27, nr. 2: 103–12.
179. Irgens-Hansen, Kaja mfl. (2015a). *Hearing Loss in the Royal Norwegian Navy: A Cross-Sectional Study*. International Archives of Occupational and Environmental Health 88, nr. 5: 641–49.
180. Irgens-Hansen, Kaja mfl. (2015b). *Noise Exposure and Cognitive Performance: A Study on Personnel on Board Royal Norwegian Navy Vessels*. Noise & Health 17, nr. 78: 320–27.

-
-
181. Irgens-Hansen, Kaja (2016). *Effects of Noise Exposure among Navy Personnel. Hearing Loss and Cognitive Performance*. Doktorgradsavhandling, UiB.
 182. Jacobsen, Jan O. (1996). *Militærorganisasjonen – utfordringer og dilemmaer: en studie av det norske forsvar, gjennom offiserenes opplevelse av det*. Doktorgradsavhandling, BI.
 183. Jensen, Karen (2008). *Profesjonslæring i endring (ProLearn)*. Rapport, Forskningsrådet.
 184. Johannessen, Finn Erhard (2013). *Military service in Northern Norway and conscription to the Fredriksvern naval shipyard*. Historisk Tidsskrift 92, nr. 3.
 185. Johansen, Iver (2010). *Hva betyr samfunnet for militær effektivitet?: en analyse av sosial kapital i produksjonen av militær makt*. FFI-rapport 2010/01176.
 186. Johansen, Rino Bandlitz (2013). *The Impact of Military Identity on Performance in the Norwegian Armed Forces*. Doktorgradsavhandling, UiB.
 187. Johansen, Rino Bandlitz, Jon Christian Laberg, og Monica Martinussen (2013). *Measuring Military Identity: Scale Development and Psychometric Evaluations*. Social Behavior and Personality 41, nr. 5: 861–80.
 188. Johansen, Rino Bandlitz, Jon Christian Laberg og Monica Martinussen (2014). *Military Identity as Predictor of Perceived Military Competence and Skills*. Armed Forces & Society 40, nr. 3: 521–43.
 189. Johansen, Rino Bandlit, Monica Martinussen og Nils Kvilvang (2015). *The Influence of Military Identity on Work Engagement and Burnout in the Norwegian Army Rapid Reaction Force*. Journal of Military Studies 6, nr. 1.
 190. Johansen, Rino Bandlitz og Tony Andre Platek (2017). *Running Head: Destructive Leader Behavior in the Norwegian Armed Forces*. Arts and Social Sciences Journal 8, nr. 2: 1–7.
 191. Johnsen, Bjørn Helge, Jon Christian Laberg og Jarle Eid (1998). *Coping strategies and mental health problems in a military unit*. Military Medicine 163, nr. 9: 599–602.
 192. Johnsen, Bjørn Helge mfl. (2009). *Predicting transformational leadership in Naval cadets: Effects of personality hardiness and training*. Journal of Applied Social Psychology 39, nr. 9: 2213–35.
 193. Johnsen, Bjørn Helge mfl. (2013). *Psychological Hardiness Predicts Success in a Norwegian Armed Forces Border Patrol Selection Course*. International Journal of Selection and Assessment 21, nr. 4: 368–75.

-
-
194. Johnsen, Bjørn Helge mfl. (2014). *Hardiness Profiles: Defining Clusters of the Dispositional Resilience Scale and Their Relation to Soldiers' Health*. *Military Behavioral Health* 2, nr. 2: 123–28.
 195. Karamé, Kari H. (2001). *Military women in peace operations: Experiences of the Norwegian battalion in UNIFIL 1978–98*. *International Peacekeeping* 8, nr. 2: 85–96.
 196. Karl, J. Philip mfl. (2017). *Military Training Elicits Marked Increases in Plasmametabolomic Signatures of Energy Metabolism, Lipolysis, Fatty Acid Oxidation, and Ketogenesis*. *Physiological Reports*.
 197. Kirkhaug, Rudi (2011). *Loyalty and Creativity in a Disciplinary Organization*. *The Journal of Creative Behavior* 43, nr. 2: 135–47.
 198. Kirknes, Jon, Anders Aandstad og Annett V. Stornæs (2014). *Innstilling. Revidert Fysisk Testordning for Forsvaret*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvaret institutt.
 199. Kiær, Margareta G. og Ingrid C. Mørk (2011). *Erfaringslæring i Forsvaret – en casestudie av formelle og uformelle læringsarenaer basert på en intervjuundersøkelse i et OMLT*. FFI-rapport 2011/01894.
 200. Kobbeltved, Therese, Wibecke Brun og Jon Christian Laberg (2005a). *Cognitive processes in planning and judgements under sleep deprivation and time pressure*. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 98, nr. 1: 1–14.
 201. Kobbeltved, Therese mfl. (2005b). *Risk as feelings or risk and feelings? A cross-lagged panel analysis*. *Journal of Risk Research* 8, nr. 5: 417–37.
 202. Krabberød, Tommy (2014). *Task Uncertainty and Mission Command in a Naval Context*. *Small Group Research* 45, nr. 4: 416–34.
 203. Krabberød, Tommy (2015). *Organizing for Naval Operations: Implementing Mission Command on Board the Nansen-Class Frigates*. Doktorgradsavhandling, UiB.
 204. Kristiansen, Svein-Tore mfl. (2008). *Kunsten å rekruttere og beholde jenter i Forsvaret: skisse til en ny strategi for økt kvinneandel i Forsvaret*. Rapport, Krigsskolen.
 205. Kristiansen, Svein-Tore (2009). *Militære erfaringer i bruk: metodikk for erfaringsbaserte læringsprosesser: evaluering av avdelingsbefalsordningen i Hæren*. Rapport, Krigsskolen.
 206. Kristiansen, Svein Tore, Ole Boe, og Stine W. Skjæret (2010). *Ikke en av gutta! Et mangfoldsperspektiv på inkludering av kvinner i Forsvaret*. Rapport, Krigsskolen.

-
-
207. Kristiansen, Svein Tore (2011). Fortjener du å bli offiser? Om offisersyrkets seleksjonskoder. Rapport, Krigsskolen.
208. Køber, Petter Kristian og Kari Røren Strand (2013). *Første møte med Forsvaret - En kvantitativ analyse av data fra sesjon i 2012*. FFI-Rapport 2013/01850.
209. Køber, Petter Kristian (2014). *Velger Forsvaret de rette ungdommene? – Analyse av seleksjon, gjennomføring og frafall i førstegangstjeneste 2010–2014*. FFI-rapport 2014/02174.
210. Køber, Petter Kristian (2016). *Fra sesjonsplikt til verneplikt for kvinner – motivasjon og seleksjon på sesjon del 1 for årskullene 1992–1997*. FFI-rapport 2016/00014.
211. Køber, Petter Kristian (2017). *Friskere, raskere, sterkere? – En kvantitativ analyse av medisinske og fysiske krav til førstegangstjeneste*. FFI-rapport 17/01691.
212. Køber, Petter Kristian mfl. (2017). *Predicting Basic Military Performance for Conscripts in the Norwegian Armed Forces*. *Military Psychology* 29, nr. 6: 560–69.
213. Laberg, Jon Christian mfl. (2005). *Militær identitet under internasjonale operasjoner*. *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 4.
214. Langeland, Fredrik (2012). *Soldater med lyst til å drepe – Krigermaskulinitet i mannebladet Alfa*. *Norsk medietidsskrift* 19, nr. 4: 312–32.
215. Larsen, Rolf P. (2001). *Decision Making by Military Students Under Severe Stress*. *Military Psychology* 13, nr. 2: 89–98.
216. Lauritzen, Tonje og Mona Stokke (2014). *De få utvalgte. Rekruttering og seleksjon til høyere militære stillinger*. ØF-rapport 2014/04.
217. Lien, Roger mfl. (2016). *Meaning and Inconsistencies of Meaning – Exploring The Perspectives of Norwegian Veterans in Afghanistan*. *Journal of Military Studies*.
218. Lilleaas, Ulla-Britt og Dag Ellingsen (2014a). *Likestilling i Forsvaret: fortropp, baktropp og kamparena*. Rapport.
219. Lilleaas, Ulla-Britt og Dag Ellingsen (2014b). *Maskulinitetskulturer i Forsvaret*. Rapport, Oxford Research.
220. Lillekvelland, Tobias og Kari Røren Strand (2014). *En analyse av sluttrater og stillingsrotasjon i Forsvaret*. FFI-rapport 2014/00343.
221. Lillekvelland, Tobias (2016). *Personell og kompetanse i forsvarsmateriell – historisk og fremtidig personellflyt*. FFI-rapport 16/01091.

-
-
222. Ljunggren, Elisabet (1997). *Klar til jobb?: – en evaluering av Jobbklar-97*. Rapport, Nordlandsforskning.
223. Lunde, Nils Terje (2007). *Norm og situasjon: en drøfting av krig/fred-spørsmålet i lys av kirkelig debatt i Norge i tiden 1945–2003*. Doktorgradsavhandling, Menighets-fakultet.
224. Lundeland, Bård mfl. (2012). *One Week of Multifactorial High-Stress Military Ranger Training Affects Gram-Negative Signalling*. *Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation* 72, nr. 7: 547–54.
225. Lysgård, Asbjørn og Ole Boe (2017). *A Partner Perspective on the Evolution of the Global Special Operations Forces Enterprise*. *Arts and Social Sciences Journal* 8, nr. 6: 1–8.
226. Maaø, Ole Jørgen (2004). *Vitenskap for politikk?: Systemgruppen ved Forsvarets forskningsinstitutt og norsk forsvarspolitik fra 1950 til 1980*. Doktorgradsavhandling, NTNU.
227. Magerøy, Nils mfl. (2006). *A Higher Risk of Congenital Anomalies in the Offspring of Personnel Who Served Aboard a Norwegian Missile Torpedo Boat*. *Occupational and Environmental Medicine* 63, nr. 2: 92–97.
228. Magerøy, Nils mfl. (2007). *Health-Related Quality of Life in the Royal Norwegian Navy: Does Officer Rank Matter?* *Military Medicine* 172, nr. 8: 835–42.
229. Magerøy, Nils mfl. (2008). *Coping with Life-Threatening Events Was Associated with Better Self-Perceived Health in a Naval Cross-Sectional Study*. *Journal of Psychosomatic Research* 65, nr. 6: 611–18.
230. Magerøy, Nils mfl. (2009). *Association of Psychosocial Factors and Bullying at Individual and Department Levels among Naval Military Personnel*. *Journal of Psychosomatic Research* 66, nr. 4: 343–51.
231. Magerøy, Nils (2009). *Health among Navy Personnel. A Cross-Sectional Study in the Royal Norwegian Navy*. Doktorgradsavhandling, UiB.
232. Magnussen, Leif Inge og Ole Boe (2017). *Pathei mathos! Mestringsopplevelser i ulike læringssituasjoner blant kadetter ved Krigsskolen*. *Uniped* 40, nr. 3: 192–206.
233. Mandal, Roland (2009). *Å komme hjem: en pilotundersøkelse av levekår blant skadde veteraner*. Fafo-rapport.

-
-
234. Margolis, Lee M. mfl. (2014). *Effects of winter military training on energy balance, whole-body protein balance, muscle damage, soreness, and physical performance*. *Journal of Traumatic Stress* 39, nr. 12: 1395–1401.
235. Margolis, Lee M. mfl. (2016). *Effects of Supplemental Energy on Protein Balance during 4-d Arctic Military Training*. *Medicine & Science in Sports and Exercise* 48, nr. 8: 1604–12.
236. Matthews, Michael D. mfl. (2006). *Character Strengths and Virtues of Developing Military Leaders: An International Comparison*. *Military Psychology* 18, nr. sup1: S57–68.
237. Matthews, Michael D. mfl. (2011). *A Comparison of Expert Ratings and Self-Assessments of Situation Awareness During a Combat Fatigue Course*. *Military Psychology* 23, nr. 2: 125–36.
238. McClung, James P. mfl. (2013). *Effects of a 7-Days Military Training Exercise on Inflammatory Biomarkers, Serum Hcpidin, and Iron Status*. *Nutrition Journal*, 2013.
239. Mehlum, Lars (1999). *Alcohol and Stress in Norwegian United Nations Peacekeepers*. *Military Medicine* 164, nr. 10: 720–24.
240. Mehlum, Lars og Lars Weisæth (2002). *Predictors of Posttraumatic Stress Reactions in Norwegian U. N. Peacekeepers 7 Years after Service*. *Journal of Traumatic Stress* 15, nr. 1: 17–26.
241. Mehlum, L., B. O. Koldslund og M. E. Loeb (2006). *Risk Factors for Long-Term Posttraumatic Stress Reactions in Unarmed UN Military Observers: A Four-Year Follow-up Study*. *Journal of Nervous and Mental Disease* 194, nr. 10: 800–804.
242. Meland, Anders mfl. (2015a). *Impact of Mindfulness Training on Physiological Measures of Stress and Objective Measures of Attention Control in a Military Helicopter Unit*. *The International Journal of Aviation Psychology* 25, nr. 3–4: 191–208.
243. Meland, Anders mfl. (2015b). *Mindfulness-Based Mental Training in a High-Performance Combat Aviation Population: A One-Year Intervention Study and Two-Year Follow-Up*. *The International Journal of Aviation Psychology* 25, nr. 1: 48–61.
244. Meland, Anders (2016). *Mindfulness in High Performance Environments*. Doktorgradsavhandling, NIH.
245. Mjelde, Frode Voll mfl. (2016). *Military teams—A demand for resilience*. *Journal of Prevention, Assessment & Rehabilitation* 54, nr. 2: 283–94.

-
-
246. Moen, Bjørg-Elin og Torbjørg Rundmo (2005). *Predictors of unrealistic optimism: a study of Norwegian risk takers*. *Journal of Risk Research* 8, nr. 5: 363–82.
247. Moldjord, Christian mfl. (2011). *Stressors and Coping in the Norwegian Aeromedical Detachment in Afghanistan 2008–2010*. Rapport, NATO RTO-MP-HFM-205.
248. Moldjord, Christian og Ingunn Dahler Hybertsen (2015). *Training Reflective Processes in Military Aircrews through Holistic Debriefing: The Importance of Facilitator Skills and Development of Trust*. *International Journal of Training and Development* 19, nr. 4: 287–300.
249. Moldjord, Christian (2016). *Coping with Stress in Military and Operational Professions: Holistic Debriefing and Development of Trust in High Performance Teams*. Doktorgradsavhandling, NTNU.
250. Morken, Tone, Nils Magerøy og Bente E. Moen (2007). *Physical activity is associated with a low prevalence of musculoskeletal disorders in the Royal Norwegian Navy: a cross sectional study*. *BMC Musculoskeletal Disorders* 8:56.
251. Møllerløyken, Ole J. og Bente E. Moen (2008). *Is Fertility Reduced among Men Exposed to Radiofrequency Fields in the Norwegian Navy?* *Bioelectromagnetics* 29, nr. 5: 345–52.
252. Nissestad, Odd Arne (2007). *Leadership Development: An Empirical Study of Effectiveness of the Leadership Development Program at The Royal Norwegian Naval Academy and Its Impact on Preparing Officers to Execute Leadership in Today's Conflicts and the Conflicts in the Years Ahead*. Doktorgradsavhandling, NHH.
253. Norheim, A. J. mfl. (2002). *The Interaction between Military Education and Health: A Survey among Conscripts Undergoing Officer Training in Norway*. *Military Medicine* 167, nr. 10: 835–41.
254. Nyhus, John Kenneth (2000). *Intuisjonens rolle ved ledelse og beslutningstaking. En studie av hvordan militære lederes intuisjon påvirker deres effektivitet i operativ stab*. Rapport, Forsvaret.
255. Nyhus, John Kenneth (2001). *Effektivitet i operativ militær stab: en empirisk studie av norske stabsoffiserer*. Rapport, Sjøkrigsskolen.
256. Olsen, Olav Kjellebold, Jarle Eid og Bjørn Helge Johnsen (2006). *Moral Behavior and Transformational Leadership in Norwegian Naval Cadets*. *Military Psychology* 18, nr. sup1: S37–56.

-
-
257. Olsen, Olav Kjellevoid, Jarle Eid, og Gerry Larsson (2010). *Leadership and Ethical Justice Behavior in a High Moral Intensity Operational Context*. *Military Psychology* 22, nr. sup1: S137–56.
258. Olsen, Olav Kjellevoid (2010). *Are Good Leaders Moral Leaders? The Relationship between Effective Military Operational Leadership and Morals*. Doktorgradsavhandling, UiB.
259. Olsen, Olav Kjellevoid mfl. (2012). *Psychometric Properties of a Four-Component Norwegian Organizational Justice Scale*. *Psychological Reports* 110, nr. 2: 571–88.
260. Olsen, Olav Kjellevoid mfl. (2016). *The Effect of Sleep Deprivation on Leadership Behaviour in Military Officers: An Experimental Study*. *Journal of Sleep Research* 25, nr. 6: 683–89.
261. Olsen, Olav Kjellevoid og Roar Espevik (2017). *Moral Antecedents of Authentic Leadership: Do Moral Justice Reasoning, Self-Importance of Moral Identity and Psychological Hardiness Stimulate Authentic Leadership?* *Cogent Psychology* 4, nr. 1.
262. Olsvik, Vigdis M. og Tonje Lauritzen (2014). *Stigespillet – Unge kvinners karriereløp i Forsvaret: et delprosjekt i studiet av rekruttering, sosialisering og militær kjernekompetanse i Forsvaret, 2011–2014*. ØF-rapport 2014/08.
263. Opstad, Per-Kristian (1992). *Androgenic Hormones during Prolonged Physical Stress, Sleep, and Energy Deficiency*. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism* 74, nr. 5: 1176–83.
264. Opstad, Per-Kristian (1994). *Circadian Rhythm of Hormones Is Extinguished during Prolonged Physical Stress, Sleep and Energy Deficiency in Young Men*. *European Journal of Endocrinology* 131, nr. 1: 56–66.
265. Opstad, Per-Kristian (1995). *Medical Consequences in Young Men of Prolonged Physical Stress with Sleep and Energy Deficiency*. FFI-rapport 1995/05586.
266. Pasiakos, Stefan M. mfl. (2016). *Effects of Exercise Mode, Energy, and Macronutrient Interventions on Inflammation during Military Training*. *Physiological Reports* 4, nr. 11.
267. Pensgaard, Anne Marthe, DG Barlaug og Sindre Dyrstad (2010). *Relationship between soldiers' service performance and physical training volume*. *Journal of Military and Veterans' Health* 18, nr. 2.
268. Roennfeldt, Carsten F. (2016). *Conducting counterinsurgency with productive power*. *Small Wars & Insurgencies* 27, nr. 2: 226–42.

-
-
269. Roislien, Hanne Eggen (2015). *When the Generation Gap Collides with Military Structure: The Case of the Norwegian Cyber Officers*. *Journal of Military and Strategic Studies* 16, nr. 3, 23–44.
270. Ronnes, Nina og Kari Fasting (2010). *Befalsskolestudien – Felles opptak og seleksjon 2010. Hva skjer i felt(et)?* Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt 01/2011.
271. Ronnes, Nina (2011). *De beste jegersoldatene i Heimevernets innsatsstyrker*. *Sosiologi i dag* 41, nr. 1.
272. Ronnes, Nina og Nina Hellum (2013). «Vi må være bevisste så vi ikke rekrutterer de med høy gorillafaktor her!» *En feltstudie av seleksjonsprosessen til Forsvarets befalsskoler*. FFI-rapport 13/02078.
273. Ronnes, Nina (2015). «Men det er også det at vi blir sett på som en sånn jentegjeng, at alle bare er jenter i saniteten» – *Utvalgte funn fra avhandlingen The Struggle over Military Identity og konsekvenser av disse*. FFI-rapport 2015/02280.
274. Ronnes, Nina (2015). *The Struggle over Military Identity: A Multi-Sited Ethnography on Gender, Fitness and 'the Right Attitudes' in the Military Profession/Field*. Doktorgradsavhandling, NIH.
275. Ronnes, Nina (2017). *Gender-Mixed Army Dorm Rooms, 50% Women and All-Female Special Forces Training:– How Does Norway's Radical Attempt to Integrate Women in the Military Work?* *Res Militaris - Revue européenne d'études militaires* 7, nr. 2.
276. Ronnes, Nina og Frank B. Steder (2017). «Herregud, skal troppen ha bare jenter?»: *en evaluering av Jegertroppen ved Forsvarets spesialkommando*. FFI-rapport 17/16485.
277. Ronnes, Nina og Frank Brundtland Steder (2018). *The Queen Bees and the Women's Team – A Contextual Examination of Enmity and Friendship between Military Women*. *Kvinder, Køn & Forskning*, nr. 2–3: 32–48.
278. Ronnes, Nina, Kari Fasting, Trond Svela Sand og Petter Køber (2018). *Metodeutvikling for kartlegging av mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret*. FFI-rapport 17/16767.
279. Rossow, Ingeborg og Arvid Amundsen (1995). *Alcohol abuse and suicide: A 40-year prospective study of Norwegian conscripts*. *Addiction* 90, nr. 5: 685–91.
280. Rottem, Svein Vigeland (2007). *Forsvarets mål og strategi: sikkerhet for hvem?* *Internasjonal Politikk* 65, nr. 1: 39–57.

-
-
281. Rottem, Svein Vigeland (2008). *Hva forsvarer Norge? Det norske forsvarets møte med en ny virkelighet*. Doktorgradsavhandling, NTNU.
282. Sand, Trond Svela og Kari Fasting (2012). *Gender and Military Issues in the Scandinavian Countries: A Categorized Research Bibliography*. Moving Soliders – Soldaten i bevegelse 01/2012.
283. Sand, Trond S og Kari Fasting (2013). *Maskulinitetskulturer i Forsvaret: Konsekvenser for kvinnelig personell? – en pilotstudie*. Rapportserie Norges idretts-høgskole Forsvarets institutt, 1/2013.
284. Sand, Trond Svela og Kari Fasting (2016). *Non-Commissioned Officers and Attitudes towards Military Women in the Norwegian Air Force : «It's Always Nice When There Are Girls around»*. Res Militaris – Revue Européenne d'études Militaires 2, ERGOMAS Issue no2. Women in the Military.
285. Sandal, Gro M. mfl. (1998). *Personality and Endocrine Activation in Military Stress Situations*. Military Psychology 10, nr. 1: 45–61.
286. Sandal, Gro mfl. (2003). *Personality and Coping Strategies During Submarine Missions*. Journal of Human Performance in Extreme Environments 7, nr. 1.
287. Sanden, Sverre mfl. (2014). *Mental Readiness for Maritime International Operation: Procedures Developed by Norwegian Navy*. International Maritime Health 65, nr. 2: 93–97.
288. Sandvik, Asle M. mfl. (2010). *Psykologisk hardførhet predikerer soldaters motivasjonsutvikling under en 200 km lang skimarsj*. Tidsskrift for Norsk psykologforening 47, nr. 6: 511–13.
289. Sandvik, Asle M. mfl. (2013). *Psychological Hardiness Predicts Neuroimmunological Responses to Stress*. Psychology, Health & Medicine 18, nr. 6: 705–13.
290. Saus, Evelyn-Rose mfl. (2012). *Who Benefits from Simulator Training: Personality and Heart Rate Variability in Relation to Situation Awareness During Navigation Training*. Computers in Human Behavior 28, nr. 4: 1262–68.
291. Schei, E. (1992). *Tobacco Habits, Life-Style, and Reactions to Smoking Restrictions Among Norwegian Military Officers*. Military Medicine 157, nr. 12: 636–40.
292. Schei, E. (1994). *A Strengthening Experience – Mental Distress During Military Service – a Study of Norwegian Army Conscripts*. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology 29, nr. 1: 40–45.

-
-
293. Schjølset, Anita (2013). *Data on Women's Participation in NATO Forces and Operations*. *International Interactions* 39, nr. 4: 575–87.
294. Seip, Elisabeth (2008). *Offiser – og arkitekt? Kunst og kultur* (trykt utg.) nr. 3: 132–149.
295. Skare, Magnhild, William G. Hopkins og Paul André Solberg (2016). *Determinants of Vitality During a Training Cycle in a Cohort of Special-Forces Operators*. *Military Psychology* 29, nr. 1: 1–10.
296. Skarpaas, Ingebjørg og Svein Tore Kristiansen (2010). *Simulatortrening for ny praksis: hvordan simulatortrening kan brukes til å utvikle Hærens operative evne*. Rapport, Krigsskolen.
297. Skaug, Reidar (2008). *Arbeid med problembasert læring som kadettaktiv læringspedagogikk ved Krigsskolen 2006–2008: redigerte fagbidrag og vurderinger fra Krigsskolens undervisningspersonell og kadetter*. KS-rapport.
298. Skaug, Reidar (2012). *Utdanning for fremtidens offiserer*. KS-rapport.
299. Skaug, Reidar (2015). *Krigsskolens arbeid med lederutvikling: tanker og teorier til å belyse og inspirere*. KS-rapport.
300. Skauge, Tom (2002). *Den tenkende soldat? Verneplikt i Norge som demokratisk institusjon*. Doktorgradsavhandling, UiB.
301. Skjelsbæk, Inger og Torunn L. Tryggestad (2009). *Women in the Norwegian Armed Forces. Gender Equality or Operational Imperative?* *Minerva Journal of Women and War* 3, nr. 2: 34–51.
302. Skjelsbæk, Inger og Torunn L. Tryggestad (2011). *Kvinner i det norske forsvaret: Likestilling eller operasjonelt imperativ?* *Sosiologi i dag* 41, nr. 1.
303. Skånland, Øystein Haga (2010). «*Norway Is a Peace Nation*»: *A Discourse Analytic Reading of the Norwegian Peace Engagement*. *Cooperation and Conflict* 45, nr. 1: 34–54.
304. Solberg, Ole Asbjørn mfl. (2005). *Predictors of Self-Efficacy in a Norwegian Battalion Prior to Deployment in an International Operation*. *Military Psychology* 17, nr. 4: 299–314.
305. Solberg, Ole Asbjørn (2007). *Peacekeeping Warriors: A Longitudinal Study of Norwegian Peacekeepers in Kosovo*. Doktorgradsavhandling, UiB.

-
-
306. Solberg, Paul André mfl. (2015). *Development and Implementation of a New Physical Training Concept in the Norwegian Navy Special Operations Command*. Journal of Strength and Conditioning Research 29 Suppl 11: S204-210.
307. Solberg, Paul André mfl. (2017). *Changes in body composition, power and hormonal status during and after a prisoner of war exercise in Norwegian Navy Special Operations Command (NORNAVSOC) recruits*. Journal of Science and Medicine in Sport 20.
308. Sookermany, Anders Mcdonald (1998). *Fysiske prøver for vernepliktige mannskaper 1997*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt.
309. Sookermany, Anders Mcdonald (2011a). *The Embodied Soldier: Towards a New Epistemological Foundation of Soldiering Skills in the (Post) Modernized Norwegian Armed Forces*. Armed Forces & Society 37, no. 3, 469–493.
310. Sookermany, Anders Mcdonald (2011b). *Learning in Doing – Skills Acquisition in [Post-] Modernised Military Communities of Practice*. Defence Studies 11, nr. 4: 615–35.
311. Sookermany, Anders Mcdonald (2012). *What Is a Skillful Soldier? An Epistemological Foundation for Understanding Military Skill Acquisition in (Post) Modernized Armed Forces*. Armed Forces & Society 38, no. 4, 582–603.
312. Sookermany, Anders Mcdonald (2013). *On Developing (Post)Modern Soldiers: An Inquiry into the Ontological and Epistemological Foundation of Skill-Acquisition in an Age of Military Transformation*. Doktorgradsavhandling, UiO.
313. Sookermany, Anders Mcdonald, Trond Svela Sand og Gunnar Brevik (2015). *Risk-taking attitudes and behaviors among military personnel in dangerous contexts. A categorized research bibliography (Moving soliders)*. Oslo: The Norwegian Defence University College & Norwegian School of Sport Sciences, Defence Institute.
314. Sookermany, Anders Mcdonald, Trond Svela Sand, og Morten G. Ender (2017). *Authorship and Affiliation in Armed Forces & Society: Developmental Trends Across Volumes 1–41*. Armed Forces & Society 43, nr. 3: 415–35.
315. Sookermany, Anders Mcdonald (2017). *Military Education Reconsidered: A Postmodern Update*. Journal of Philosophy of Education 51, no. 1.
316. Steder, Frank Brundtland (2000). *Spørreundersøkelse blant vernepliktige i Hæren vedrørende norsk internasjonalt engasjement, verneplikt og verving*. FFI-rapport 2000/00413.

-
-
317. Steder, Frank Brundtland (2007). *Kostnytteperspektiv på verneplikten og mannskapsproduksjonen i Forsvaret*. FFI-rapport 2007/00022.
318. Steder, Frank Brundtland, Per Kristian Johansen og Cecilie Sendstad (2008). *Forsvarets kostnads- og personellsammensetning (1994–2007) – sentrale utviklingstrekk og utfordringer*. FFI-rapport 2008/00738.
319. Steder, Frank Brundtland, Nina Hellum, og Kristina Skutlaberg (2009). *Forskning på årskull fra sesjon og fremover – kjønn, ledelse og rekruttering til Forsvaret*. FFI-rapport 2009/01335.
320. Steder, Frank og Maria F. Fauske (2012). *Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret*. FFI-rapport 2012/00903.
321. Stokke, Mona og Trude Hella Eide (2014). *Individet og staten. Sosialisering til yrkesrollen som offiser. Delrapport fra studiet av rekruttering, sosialisering og militær kjernekompetanse i Forsvaret, 2011–2014*. ØF-rapport 2014/13.
322. Stokke, Mona og Trude Hella Eide (2016). «Under radaren». *Dokumentasjon og prosessevaluering av kadettprosjektet «Norsk sverm»*. ØF-rapport 2016/01.
323. Stornæs, Annett V. og Kari Fasting (2011). *Befalsskolestudien – Felles opptak og seleksjon 2010. En spørreundersøkelse blant kvinnelige og mannlige kandidater under seleksjonsperioden*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt.
324. Stornæs, Annett V., Anders Aandstad og Jon Kirknes (2014). *Fysiske tester og fysiske arbeidskrav i Forsvaret – hva mener Forsvarets ansatte?* Delrapport. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvaret institutt.
325. Strand, Kari Røren (2011a). *Betydningen av alder, militær grad og kjønn for karriere og karriereutvikling – En statistisk analyse av karriereundersøkelsen i Hæren*. FFI-rapport 2011/00565.
326. Strand, Kari Røren (2011b). *Grunnlagsdata for spørreundersøkelsen «Karriere i Hæren»*. FFI-rapport 2011/00564.
327. Strand, Kari Røren og Annett V. Stornæs (2012). *Like barn leker best? – En kvantitativ studie av motivasjon og mangfold blant kvinner og menn som tar befalsutdanning*. FFI-rapport 2012/01442.
328. Strand, Kari Røren, Steinar Gulichsen og Frank Brundtland Steder (2013). *En sterk norsk maritim næring – en trussel for Sjøforsvaret?* FFI-rapport 2013/01252.
329. Strand, Kari Røren mfl. (2016). *Ny militær ordning en analyse av ulike tilnærminger til ordningen*. FFI-rapport 16/01081.

-
-
330. Strand, Kari Røren, Tobias Lillekvelland, Bård Eggereide og Jan Pay (2018). «*De gylne årene mellom 60 og 67 år*» – en analyse av videre deltagelse i yrkeslivet for militært tilsatte pensjonert i tidsrommet 2005–2015. FFI-rapport 17/16931.
331. Strand, Leif A. mfl. (2008). *Establishment of the Royal Norwegian Navy Personnel Cohorts for Cancer Incidence and Mortality Studies*. *Military Medicine* 173, nr. 8: 785–91.
332. Strand, Leif A. mfl. (2010). *Asbestos-Related Cancers Among 28,300 Military Servicemen in the Royal Norwegian Navy*. *American Journal of Industrial Medicine* 53, nr. 1: 64–71.
333. Strand, Leif A. mfl. (2011). *Cause-Specific Mortality and Cancer Incidence among 28 300 Royal Norwegian Navy Servicemen Followed for More than 50 Years*. *Scandinavian Journal of Work Environment & Health* 37, nr. 4: 307–15.
334. Strand, Leif Aage, Jan Ivar Martinsen og Einar Kristian Borud (2015). *Cancer Incidence and All-Cause Mortality in a Cohort of 21 582 Norwegian Military Peacekeepers Deployed to Lebanon during 1978–1998*. *Cancer Epidemiology* 39, nr. 4: 571–77.
335. Strand, Leif Aage, Jan Ivar Martinsen og Einar Kristian Borud (2016). *Disease-Related Mortality among 21,609 Norwegian Male Military Peacekeepers Deployed to Lebanon between 1978 and 1998*. *Annals of Epidemiology* 26, nr. 10: 693–97.
336. Strandenes, Geir mfl. (2013). *Blood Far Forward-a Whole Blood Research and Training Program for Austere Environments*. *Transfusion* 53: 124S-130S.
337. Sunde, Erlend mfl. (2016). *Noise and sleep on board vessels in the Royal Norwegian Navy*. *Noise & Health* 18, nr. 81.
338. Svendsen, Jahn Arvid (2009). *Forsvaret og private militære firmaer. En ny utfordring i internasjonale operasjoner*. IFS-rapport.
339. Säfvenbom, Reidar og Anders Aandstad (2007). *HV i bevegelse. Rapport 1. Kartlegging av fysisk aktivitet og determinanter for fysisk aktivitet blant norske heimevernssoldater*. Rapport, Norges idrettshøgskole Forsvaret institutt.
340. Säfvenbom, Reidar, Robert Buch og Anders Aandstad (2016). *Eagerness for Physical Activity Scale: Theoretical Background and Validation*. *Applied Developmental Science*.
341. Sødergren, Heidi (2012). *Om offisersidealet, sosialisering og mangfold: er det noe som skjer på Krigsskolen som medvirker til at kadetter avbryter utdanningen?* KS-rapport.

-
-
342. Teien, Hilde K. (2013). *Historisk gjennomgang av studier utført av FFI på Krigsskolens stridskurs*. FFI-rapport 2013/01566.
343. Teien, Hilde K. (2015). *Forekomsten av nedsatt blodsirkulasjon i ekstremiteter hos norske soldater ved kuldeeksponering – En litteraturstudie*. FFI-rapport 2015/01906.
344. Teien, Hilde K. mfl. (2017). *Physiological monitoring during multi-day Norwegian ski patrols in the arctic*. *Journal of Science and Medicine in Sport* 20: 134–135.
345. Thomassen, Ådne G. mfl. (2015). *The Combined Influence of Hardiness and Cohesion on Mental Health in a Military Peacekeeping Mission: A Prospective Study*. *Scandinavian Journal of Psychology* 56, nr. 5: 560–66.
346. Thoresen, Siri og Lars Mehlum (1998). *Suicide prevention in veterans from peace-keeping*. *The Norwegian journal of Suicidologi* 3.
347. Thoresen, Siri, Lars Mehlum og Bjørn Moller (2003). *Suicide in Peacekeepers--a Cohort Study of Mortality from Suicide in 22,275 Norwegian Veterans from International Peacekeeping Operations*. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 38, nr. 11: 605–10.
348. Thoresen, Siri og Lars Mehlum (2004). *Risk Factors for Fatal Accidents and Suicides in Peacekeepers: Is There an Overlap?* *Military Medicine* 169, nr. 12: 988–93.
349. Thoresen, Siri (2006). *Suicide in peacekeepers: a study of risk factors for suicide in Norwegian veterans of international military operations*. Doktorgradsavhandling, UiO.
350. Thoresen, Siri og Lars Mehlum (2006). *Suicide in Peacekeepers: Risk Factors for Suicide Versus Accidental Death*. *Suicide and Life-Threatening Behavior* 36, nr. 4: 432–42.
351. Thoresen, Siri mfl. (2006). *Risk Factors for Completed Suicide in Veterans of Peacekeeping: Repatriation, Negative Life Events, and Marital Status*. *Archives of Suicide Research* 10, nr. 4: 353–63.
352. Thoresen, Siri og Lars Mehlum (2008). *Traumatic Stress and Suicidal Ideation in Norwegian Male Peacekeepers*. *Journal of Nervous and Mental Disease* 196, nr. 11: 814–21.
353. Tolsby, June (1998). *Effects of Organizational Culture on a Large Scale IT Introduction Effort: A Case Study of the Norwegian Army's EDBLF Project*. *European Journal of Information Systems* 7, nr. 2: 108–14.

-
-
354. Tolsby, June (2000). *Taylorism given a helping hand: How an IT system changed employees' flexibility and personal involvement in their work*. *Journal of Organizational Change Management* 13, nr. 5: 482–92.
355. Torgersen, Glenn-Egil og Herner Saeverot (2016a). *Competence Levels of Didactic Practice for the Learning of the Unknown*. *Arts and Social Sciences Journal* 7, nr. 3: 1–7.
356. Torgersen, Glenn-Egil og Herner Sæverot (2016b). *Multimedia vs. Analogue Text: Learning Outcome and the Importance of Short-Term Memory Capacity*. *Arts and Social Sciences Journal* 7:3.
357. Ugland, Ole (1992). *Seleksjon til verneplikt. En analyse av frafallet fra vernepliktsmassen 1990 etter sosial bakgrunn, verdisyn og motivasjon. Andre rapport fra prosjektet «Hvem utfører verneplikt i Norge? Fafo-rapport*.
358. Voie, Øyvind Albert mfl. (2014). *Health Effects after Firing Small Arms Comparing Leaded and Unleaded Ammunition*. *Inhalation Toxicology*.
359. Widing, Hilde (2002). *Soldaters vurdering av egne militære ferdigheter ved internasjonale operasjoner*. Rapport, Sjøkrigsskolen.
360. Østvik, Kristina og Floyd Rudmin (2001). *Bullying and Hazing Among Norwegian Army Soldiers: Two Studies of Prevalence, Context, and Cognition*. *Military Psychology* 13, nr. 1: 17–39.

About FFI

The Norwegian Defence Research Establishment (FFI) was founded 11th of April 1946. It is organised as an administrative agency subordinate to the Ministry of Defence.

FFI's MISSION

FFI is the prime institution responsible for defence related research in Norway. Its principal mission is to carry out research and development to meet the requirements of the Armed Forces. FFI has the role of chief adviser to the political and military leadership. In particular, the institute shall focus on aspects of the development in science and technology that can influence our security policy or defence planning.

FFI's VISION

FFI turns knowledge and ideas into an efficient defence.

FFI's CHARACTERISTICS

Creative, daring, broad-minded and responsible.

Om FFI

Forsvarets forskningsinstitutt ble etablert 11. april 1946. Instituttet er organisert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter underlagt Forsvarsdepartementet.

FFIs FORMÅL

Forsvarets forskningsinstitutt er Forsvarets sentrale forskningsinstitusjon og har som formål å drive forskning og utvikling for Forsvarets behov. Videre er FFI rådgiver overfor Forsvarets strategiske ledelse. Spesielt skal instituttet følge opp trekk ved vitenskapelig og militærteknisk utvikling som kan påvirke forutsetningene for sikkerhetspolitikken eller forsvarsplanleggingen.

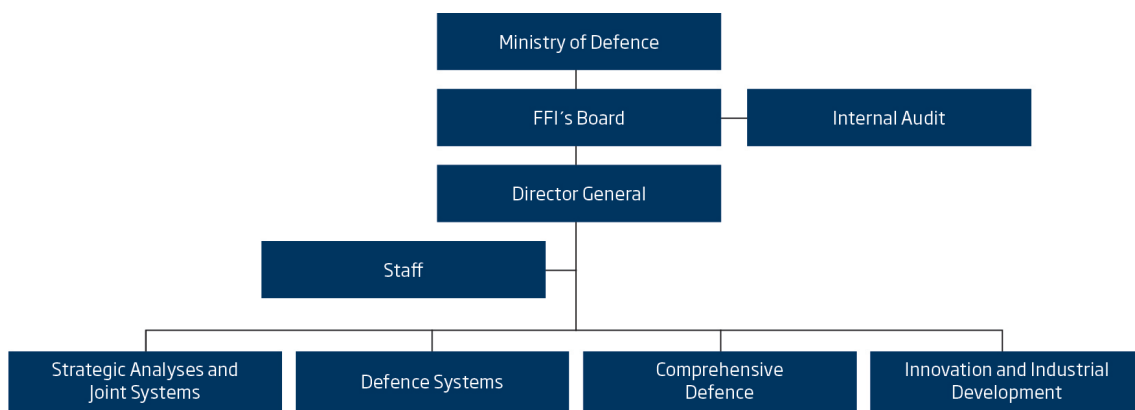
FFIs VISJON

FFI gjør kunnskap og ideer til et effektivt forsvar.

FFIs VERDIER

Skapende, drivende, vidsynt og ansvarlig.

FFI's organisation

Forsvarets forskningsinstitutt
Postboks 25
2027 Kjeller

Besøksadresse:
Instituttveien 20
2007 Kjeller

Telefon: 63 80 70 00
Telefaks: 63 80 71 15
Epost: ffi@ffi.no

Norwegian Defence Research Establishment (FFI)
P.O. Box 25
NO-2027 Kjeller

Office address:
Instituttveien 20
N-2007 Kjeller

Telephone: +47 63 80 70 00
Telefax: +47 63 80 71 15
Email: ffi@ffi.no